Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 47 (1697) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК, 20 ЛІСТАПАДА 1988 г. ЦАНА 20 зл.

Фальклорная сцэнка — урыўкі з гарадоцкага вяселля. Перад вясковай хатай жанчыны віншуюць маладую пару. Пастаноўка Ніны Мушынскай.

Запрашэнне выступіць у Торуні гарадоцкі калектыў прыняў з радасцю і ўдзячнасцю. Згадзіліся ўсе, хоць дарога была далёкая і нялёгкая, а ў калектыве пераважаюць людзі старэйшыя. Калектыў жа спявае ўжо больш трыццаці год, а ў ім значная група жанчын, якія гэты калектыў засноўвалі.

— Не едзь, бабуля, замучышся, — настойвала ўжо дарослая ўнучка Ніны Мушынскай. Але Ніна Мушынская, яшчэ поўная энергіі, хоць і здароўе ўжо не тое, нават раззлавалася:

— Што ты сабе думаеш: як да работы, дык не замучуся, а калі прыемнасць — дык не едзь?! Паеду.

Усе яны лічылі гэты выезд прыемнасцю. І ўсе паехалі. Спецыяльна падрыхтавалі (гэта ж для этнаграфічнага музея) уласнымі сіламі фальклорную сцэнку — урывак з тыповага гарадоцкага вяселля, аздобілі яе вясельнымі песнямі, прымаўкамі, падрыхтавалі лёгкую дэкарацыю, вясельныя прысмакі і з уласцівым ім энтузіязмам чакалі свайго выступлення.

Выехалі з Гарадка ранічкай каля гадзіны 4. Трошкі падрамалі на пачатак, а ўжо каля гадзіны 8 кіраўнік калектыву Сцяпан Копа расцягнуў акардэон:

— Давайце паўторым некалькі песень, — сказаў ён. — Не ўсё ў нас яшчэ выходзіць так, як хацелася б. — Заўсёды патрабавальны да сябе і іншых, ён і цяпер ужо клапаціўся пра чакаючы іх канцэрт.

А пачалося ўсё ад сустрэчы ў Вэнгажэве ў жніўні на Сувальскіх днях фальклору. Музычны інструктар ВДК у Сувалках Мірэк Наляскоўскі запрапанаваў свайму калегу з беластоцкага ВДК Сцяпану Копе прыехаць з беларускім калектывам. А Барбара Хлюдзінская з Вэнгажэва ўзяла наш калектыў у тыя дні пад сваю апеку.

Выступленне зводнага беластоцка-гарадоцкага хору захапіла гасцей і спеўнасцю, і аўтэнтычнай народнасцю, і мастацкасцю. Пачулі іх тады і прадстаўнікі Торуньскага этнаграфічнага музея, запрошаныя на дні фальклору, — Тэрэса Нэмэрэ, кіраўнік навукова-асветнага аддзела музея, і Эва Арлынская,

кіраўнік аддзела фальклору. І адразу ж тады запрасілі калектыў у Торунь, каб выступіў ён на адной з „Сустрэч з фальклорам“, якія Торуньскі музей арганізуе рэгулярна кожны месяц.

І вось цяпер гарадоцкі калектыў ехаў паказаць сябе ў Торуні, прадставіць там наш мясцовы гарадоцкі, гэта значыць, беларускі фальклор.

У МУЗЕІ

Тут нас ужо чакалі. Першы дзень нашай пабыўкі ў Торуні гаспадары прызначылі на наша знаёмства з горадам і музеем.

Экскурсавод Дарота Куніцкая ўзяла калектыў пад сваю апеку на ўвесь дзень. Хадзілі па горадзе, слухалі пра гісторыю старога Торуня — горада з 1233 года, радзімы Мікалая Каперніка, помніка архітэктуры, дзе яшчэ па сённяшні дзень захаваўся найпрыгажэйшы ў Еўропе ансамбль будынкаў старой мяшчанскай архітэктуры. У цэнтры гэтага старога горада — незвычайна прыгожая гарадская ратуша з яшчэ каменнымі элементамі ўпрыгожання.

Торуньскі этнаграфічны музей змяшчаецца таксама ў помніку архітэктуры — у старым гарадскім арсенале. У гэтым будынку дзве выставачныя залы якраз у той час дэманстравалі часовыя выстаўкі — „Зямля, сэрцу блізкая“ — плён чарговага конкурсу народных умельцаў і „Рыбалоўства“. На першай, сярод карцін, разьбы і вырабаў рукадзелля з усіх канцоў паўночнай Польшчы, і нашы сакольскія дзвюхасноваваыя дываны, вялікая калекцыя, хоць з вельмі зблізанымі ўзорамі, дываноў з Янова, Васількова, Васілёўкі, Кумяўкі. А ў зале рыбалоўства, сярод надморскіх і азёрных рыбацкіх лодак і прылад — старыя наднарвянскія чаўны, выдаўбленыя з аднаго камля, або вялікія, двухзасекавыя — асобнае месца для рыбака і асабнае — для рыбы, знаёмыя многім з нас з дзяцінства кломлі, кашы на рыбу ды іншы абсталюнак рыбацкага промыслу.

На складах Торуньскага музея знаходзіцца багатая калекцыя прадметаў матэрыяльнай культуры і з нашага, беластоцкага рэгіёна. Сабраў яе, старанна апрацаваў і ганарыўся ёю былы доўгагадовы дырэктар этнаграфічнага музея ў Торуні

(Працяг на стар. 6)

СТАВІМ СПРАВУ РАБРОМ

У беларускай пачатковай школе № 3 у Бельску вучыцца 960 дзяцей. Кожнае чацвертае з іх — „крывое“, проста кажучы: яго фізічнае развіццё не праходзіць нармальна. А дзе ж, як яно мае развівацца фізічна правільна, калі школа не мае аніякай фізкультурнай залы, не мае спартыўнай пляцоўкі? Гэта ж абсалютна ненармальная сітуацыя!

Фізкультурная зала ўжо зараз пільна патрэбна пачатковай школе № 3 у Бельску!

І трэба сказаць адкрыта і цвёрда: ваяводскія ўлады мусяць прыняць гэтую справу да ведама і да хуткага вырашэння. Дырэктар школы гаворыць на гэтую тэму так: „Я не хачу, каб ваявода мне даў грошы, хачу, каб ён мне памог. Улада павінна падтрымаць наш грамадскі пачын. Калі мы хочам будаваць, а яны ад нас адварочваюцца, то што гэта? Многа іншых дамагаецца грошай, а мы пачалі і самі працуем, арганізуем шырокі круг людзей, якія бачаць нашу неадкладную патрэбу і хочуць нам памагаць“.

І вось аб гэтай вельмі ж шырокай падтрымцы ініцыятывы дырэкцыі, педагагічнага калектыву і бацькоўскага камітэта школы № 3. Ініцыятыва нарадзілася тры гады таму назад, пасля заканчэння пабудовы школы, правільней — яе разбудовы, якая таксама была праведзена з вялікім укладам грамадскай працы. І вось цяпер стаіць справа спартыўнай залы. Ініцыятыву падтрымліваюць ахвярныя людзі. Даўно выбраны камітэт пабудовы, у які ўключыліся бацькі, кіруючыя рознымі ўстановамі і прадпрыемствамі горада. Яны хочуць і могуць памагчы ў пабудове залы. Ужо ў маі 1985 г. пачаўся збор грошай на гэтую пабудову. Вырашана было ападаткавацца па тысячы злотых у год ад сям'і. Дзеці-школьнікі садзілі лес, збіралі макулатуру і ўсё ішло на рахунак залы. Настаўнікам школы № 3 і беларускага ліцэя кожны месяц адпісваецца на гэта па сто злотых ад заробкаў, а ад верасня яны добраахвотна самі павялічылі гэты „падатак“ да 200 зл. Звярнуліся да гарад-

(Працяг на стар. 7)

ЯКІЯ ЯНЫ, ЛАЗНІ?

Перш за ўсё кідаюцца ў вочы размеры амерыканскіх лазняў. Складаюцца яны з двух паверхаў. На ніжнім змяшчаюцца душы, мыйкі, басейны, парылкі, кіслародныя пакоі, памяшканні для загару, а на верхнім паверсе аграмадныя спартыўныя залы з мноствам спартыўных прыладаў, прыбораў, з так званымі трэнажорамі, дарожкай здароўя для бегу і вялікай залай для спартыўнага танца.

Вяртаемся да ніжняга паверха. Пасля распранання трапляеш у вялікую залу з двума басейнамі. Адзін з іх вельмі вялікі — метраў пяцьдзесят даўжыні і метраў 20 шырыні, а другі малы, аблічаны прыблізна на чалавек дваццаць. Увесь лазневы рытуал пачынаецца ад гэтага малога басейна. Узяўшы душ, наведвальнікі лезуць у гэты басейн, які мне чамусьці асацыюецца з чортавым катлом у пекле. Мабыць, усім чытачам даводзілася бачыць малюнкі ў рэлігійных кніжках, якія паказвалі кацёл, у якім сядзяць грэшнікі, а пад гэтым катлом чэрці падтрымліваюць агонь. Праўда, басейн многа чым адрозніваецца ад пякельнага катла, але ёсць тут і адно падабенства. Заключаецца яно ў тым, што ў басейне вельмі цяжка сядзець, бадай, таксама, як у д'ябальскім катле. Справа ў тым, што ў басейне вада досыць гарачая. Другая яе ўласцівасць заключаецца ў тым, што нейкія механізмы знізу выпіхваюць ваду наверх. Атрымліваецца такое ўражанне, што вада безупынна кіпіць. Здаецца чалавеку, што яго нехта таўчэ ў плечы, у ногі і ў зад здаравеннымі, хаця і не зусім цвёрдымі кулакамі. Таўчэ так моцна, што нават на момант тваё цела не сядзіць на месцы і безупынна дрыжыць і падскаквае. Зразумела, што ідзе тут гутарка аб моцным вадзяным масажы. Калі ўжо табе ўсё

гэта станецца ў немагату, выскакваеш і акунаешся ў вялікім басейне з халоднай вадой. Паплаваўшы, ідзеш у парылку з сухой парай. Калі там абальешся потам, пераходзіш у парылку з вільготнай парай. Характарызуецца яна тым, што пара ў ёй настолькі густая, што не бачыш суседа, які сядзіць у метры ад цябе. Доўга тут не вытрываеш. Трэба сказаць, што ў кожным месцы рэкамендуецца быць па дзесяць мінут, аднак, наведвальнікі наогул столькі не вытрымліваюць і ўцякаюць хутчэй. Я быў выключэннем, стараўся ўсюды сядзець згодна з амерыканскай нормай часу. Калі ўрэшце выскачыш з парылкі з вільготнай парай, бяжыш пад душ, змываеш з сябе пот і ідзеш у кіслародны пакой. Пакой гэты халодны, а паветра ў ім такое, як бы цябе аблажылі вакол ландрынкамі. Я нават прыгледзеўся і абследаваў скрыначку, з якой разыходзіцца кісларод. У скрыначцы гэтай знайшоў субстанцыю, падобную на палачкі-ільдзінкі. Калі ўзяў іх у руку і пасля прылажыў гэту руку да твару, пачуў вельмі вострае пячэнне. Пакінуўшы кіслародны пакой, зноў ідзеш у чортаў кацёл — і працэдурнае кола паўтараецца ад пачатку. Аднак, можаш у гэтае кола ўнесці інавацыю. Справа ў тым, што тут жа побач знаходзіцца кварцавая бочка з мноствам кварцавых трубак. Калі хочаш, каб на тваім целе паявіўся загар, ідзі ў бочку і загарай у ёй удосталь. Другая інавацыя гэта спартыўная зала на другім паверсе. Прызнаюся, што такой колькасці прылад і прыбораў для трэніроўкі ўсіх частак чалавечага цела я ніколі не бачыў. Чаго тут толькі няма: і паясы, і шарыкі, і возікі, і гіры, і штангі, і спружыны, можна трэнаваць усё: пальцы, ступні, лыткі, сцёгны, нават паясніцу, грудную клетку, шыю, нос, шчокі і вушы. Таўшчэзныя бабы моцна націскаюць на задніцы. Прагнуць пры дапамозе розных рухавых паясоў і шарыкаў збіць хаця крыху тлушчу. З якім вынікам? Дальбог, не ведаю.

Некаторыя наведвальнікі карыстаюць з дарожак здароўя, якія пракладзены пад еценамі вакол усёй лазні. Зрабіўшы такі круг, прабяжыш прыблізна метраў 200.

У такой лазні, калі ты ўжо ў яе ўвайшоў, можаш парыцца ад восьмай гадзіны раніцы да дзесятай вечара. Варта дабавіць, што стаяць там вакол басейна кушэткі і многія з наведвальнікаў не толькі на іх ляжаць, але і смачна сабе спяць.

На жаль, мы былі толькі ў дзвюх лазнях і ўсяго па некалькі гадзін. Сяргей спяшаўся да сваіх абавязкаў і нас з лазні вывалак намнога раней, чым нам хацелася. Што там не гавары, а ўсё-такі добрая штука — амерыканская лазня. І таму, калі толькі калі-небудзь буду ў Амерыцы, дык аб'ектам, які адразу наведаю, будзе лазня.

Алесь Барскі

Да 65-годдзя КПЗБ

Кіраўнік гродзенскага клуба „Паходня" Міхась Ткачоў даўно ўжо планаваў сустрэчу моладзі з удзельнікамі падпольнага руху ў Заходняй Беларусі. І такая сустрэча адбылася. Да пахаднянцаў прыйшлі гродзенцы А. Н. Карпюк, П. М. Конюх, А. П. Дэмбіцкі, сланімчукі П. Д. Кавалеўскі і П. Н. Дабрыян. Кожны з іх, як умеў, расказаў пра сябе.

Прачулае, вольнае ад звыклых штампаў слова сказаў пра членаў КПЗБ М. Ткачоў. — Мы не мала ўжо ведаем пра кіраўнікоў вызваленчага руху ў Заходняй Беларусі, але куды менеей — пра шэрагоўцаў, якія паўсядзённымі справамі клалі сваю цагліну ў агульную барацьбу. Яны зазналі Лукішкі і Макотуў, Вронкі і Картуз-Бярозу. Маладая рунь гінула ў змаганні за ідэі. Трагедыя 30-х гадоў не абмінула і Кампартыю Заходняй Беларусі. Цяжкая сякера рэпрэсій нішчыла змагароў і маральна і фізічна. Шмат хто з іх, асабліва з кіраўнікоў, паспытаў сталінскага хлеба Калымы, Магадана, Салаўкоў і Караганды.

Але, не зважаючы на гэта, сапраўдны гарт праявілі члены КПЗБ у гады вайны, яны пайшлі ў партызанскія атрады, стварылі падпольныя антыфашысцкія камітэты, паказалі сябе патрыётамі.

Мы сабраліся, каб наладзіць духоўны кантакт паміж пакаленнямі, каб зразумець не толькі ідэі, за якія яны змагаліся, але і іх расчараванні. Каб памятаць, нам неабходна ведаць гэтыя, адны з самых яркіх старонак гісторыі Беларусі. Лозунг „Ніхто не забыты, нішто не забыта" павінен датычыць не толькі вайны, але і 20—30-х гадоў...

Шмат і цікава апавядалі былыя падпольшчыкі.

Павел Мікалаевіч Конюх родам з Беласточчыны. У першую сусветную вайну іх сям'я, як і шмат іншых апынулася ў бежанстве. Вярнуліся з яго даволі рана — у 1919-м.

У сваей вёсцы над ракой Нарваю П. М. Конюх старшыняваў у гуртку „Грамады". З памяці яго дагэтуль не сцерліся палітычныя вершы, прачытаныя калісьці ў „Маланцы": „Як я трапіў у камуністы" і „Размова званоў з бедным селянінам".

Пётр Дарафеевіч Кавалеўскі ў 1920-м уступіў у Чырвоную Армію, змагаўся з калчакоўскімі недабіткамі. Пасля вайны працаваў на камсамольскай рабоце, у міліцыі, арганізоўваў камуны.

На пачатку 1923 года ён вярнуўся на бацькаўшчыну ў Слонімскі павет. З Савецкай Расіі вярталіся былыя чырвонаармейцы, камсамольцы і камуністы.

Неўзабаве на раённай канферэнцыі, якая патаемна адбывалася на могілках, яго прынялі ў партыю. Прысутнічала на канферэнцыі Вера Харужая.

За няпоўныя 17 заходнебеларускіх гадоў свайго жыцця П. Д. Кавалеўскі тройчы трапляў у турму і быў засуджаны адпаведна да чатырох, шасці і пятнаццаці гадоў зняволення.

Пётр Навумавіч Дабрыян вядомы быў у Заходняй Беларусі як паэт, які падпісваў свае творы псеўданімам Алесь Сучок. Вершы яго друкаваліся ў калектыўным зборніку „Сцягі і паходні", Слонімскай раённай і абласной газетах. П. Н. Дабрыян таксама зазнаў санацыйнай турмы. У беластоцкай, згадваў ён, вязні вучыліся пісаць і чытаць мылам на шыбах. Вывучалі таксама палітграмату, пісалі рэфераты, з турмы чалавек мог тады выйсці з сярэдняй адукацыяй. А апошнім яго „прытулкам" ледзьве не стаў канцлагер у Картуз-Бярозе, але разам з іншымі зняволенымі быў ён вызвалены Чырвонай Арміяй.

Аляксандр Пятровіч Дэмбіцкі ў КПЗБ ад 1931 года. Камуністам было стаць няпроста, трэба было, каб табе людзі верылі, маглі пайсці за табой, — расказваў ён. — Партбілетаў падпольшчыкам не выдавалі, кожны меў сваю мянушку, дзеля канспірацыі яшчэ ўсе партарганізацыі дзяліліся на невялікія ячэйкі.

Дзве мэты ставілі мы сабе ў змаганні: злучыць Беларусь і дамагчыся для беларусаў роўных правоў з усімі, вырашыць тым самым нацыянальнае пытанне. У школе дзеці насуперак настаўніку размаўлялі па-беларуску.

Вельмі цікава апавядаў пра сваіх аднавяскоўцаў, пра сябе, пра запольскія часы пісьменнік Аляксей Нічыпаравіч Карпюк. Большасць са сваіх успамінаў ён ужо ўвасобіў у сваіх творах, вядомых чытачу. Адзначу толькі, што А. Карпюк выразіў сваю радасць з таго, што моладзь нарэшце занялася нацыянальным „лікбезам", не пакідаючы болей у сваёй душы месца бездухоўнасці. На жаль, сказаў ён, Гродзенскі дзяржуніверсітэт не стаў ініцыятарам у гэтай высакароднай справе. Бо ў ягоных сценах паўсюдна шукаюць нацыяналізму. Нават імем Янкі Купалы пагрэбавалі, шматтыражка універсітэцкая друкуецца не па-беларуску.

Пасля выступленняў членаў КПЗБ М. Ткачоў зачытаў прывітальную тэлеграму, што даслаў Мікалай Арэхва, які з прычыны нездароўя не здолеў прыехаць сам. Прывітанне апошняга з сакратароў КПЗБ было сустрэта воплескамі. Затым быў прачытаны ўголас ліст жонкі Браніслава Тарашкевіча Веры Андрэеўны Ніжанкоўскай. Яна пісала аб ягонай пасольскай дзейнасці, аб тым, што ён быў абраны ў ганаровы прэзідыум антыфашысцкага кангрэса ў Парыжы, а яго імя Рамэн Ралан назваў разам з імем Георгія Дзімітрава.

Ліст В. А. Ніжанкоўскай дапоўніў гісторык і пісьменнік Генадзь Каханоўскі, які адмыслова прыехаў у Гародню. Ён нагадаў, што Браніслаў Тарашкевіч быў нацыянальным героем працоўных Заходняй, а значыцца і ўсёй Беларусі. Трэба аднавіць гістарычную справядлівасць, паставіць ягонае імя ў адзін шэраг з К. Каліноўскім і С. Прытыцкім...

Галоўным плёнам сустрэчы мне бачыцца тое, што гродзенская моладзь не на ўзроўні дэкларатыўнасці, а рэальна адчула сябе спадкаемцай герояў КПЗБ, суладнасць іх і нашых ідэалаў. Мне асабіста дагэтуль не даводзілася настолькі моцна адчуць знітаванасць, непарыўнасць нашых пакаленняў. На жаль, мы так рэдка ўспамінаем, пішам пра гэтых людзей, а яны вартыя самай удзячнай памяці. Таму ўсцешна тое, што, хоць і запозна, але пачаў стварацца рэспубліканскі музей камуністычных партый і саюза моладзі Заходняй Беларусі ў Гродне. Немалая роля ў ініцыятыве належыць М. Ткачову, а ініцыятыўнай групай па збіранні экспанатаў і ўспамінаў кіруе А. Карпюк.

Сяргей Астраўцоў

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

НА ЦЯБЕ, НАША МОЛАДЗЬ, НАДЗЕЯ

Карыстаючы з нагоды, падчас сустрэчы на панадворку Варшаўскага універсітэта з дзвюма нашымі студэнткамі-першакурсніцамі Аняй Назумчук і Крысяй Андраюк, папрасіў я ў іх некалькі слоў у „Прысутнасць".

„Прысутнасць": — Скажыце, калі ласка, дзяўчаткі, адкуль вы і хто вы такія?

Аня Навумчук: — Сёлета паступіла я на юрыдычны факультэт нашага універсітэта, а Крыся — на факультэт рускай філалогіі, абедзве мы з Бельска-Падляшскага і абедзве закончылі ў гэтым годзе Бельскі беларускі ліцэй. А тутака, на панадворку універсітэта, сустрэліся выпадкова, таксама, як і з табой.

Крыся Андраюк: — А я хаця заняткаў у гэтым месцы і не маю, тым не менш прыйшла паглядзець славуты вялікі панадворак Варшаўскага універсітэта. Гэтак многа чула пра гэтае месца, а толькі цяпер бачу яго ў поўнай красе, як жыве сапраўдным студэнцкім жыццём.

„П.": — Якія вашыя першыя ўражанні ад гэтых некалькіх дзён пабыўкі ў Варшаве, ад заняткаў на універсітэце?

А.Н.: — Здаецца мне, што яшчэ цяжка штосьці сказаць канкрэтнае. Я ўсяго тыдзень тутака. Ну, праўда, яшчэ раней былі падрыхтоўчыя курсы і студэнцкія рабочыя практыкі, але сапраўднае студэнцкае жыццё толькі што пачалося. Уваходжу ў яго, і кожны дзень прыносіць штосьці новае, іншае. Вучуся. Першае — гэта абавязкі. Мае ранейшыя ўяўленні, што студэнты маюць шмат вольнага часу, амаль ніякіх абавязкаў, ды толькі прывілеі, ужо адыйшлі ў нябыт. Нельга і немагчыма рабіць нейкія параўнанні з сярэдняй школай. Тут няма ніякіх абмежаваннаў адносна здабывання ведаў; калі чуеш дзесяць розных выказванняў або ідэяў, дык трэба быць свядомым таго, што могуць быць і наступныя.

К.А.: — А ў мяне ўражанні даволі неадназначныя, хутчэй дваістыя. З аднаго боку, калі бачу гэты панадворак, яго свабоду, аўтаномнасць універсітэта, продаж незалежнай літаратуры, сапраўды пачынаю адчуваць сябе поўнавартаснай студэнткай універсітэта. Але ў сваю чаргу, калі вяртаюся дахаты, у студэнцкі інтэрнат, такой ужо радасці няма. Адчуваю сябе неяк нязручна, цяжка гаворыцца з сяброўкамі, нялёгка знаходжу сабе месца. Ну што ж: іншыя светапогляды, іншыя зацікаўленні. Не ўсіх нас цікавіць адно і тое ж, не ўсе хваляюцца тымі самымі падзеямі... Ну і яшчэ адно. Гэта справа нацыянальнага самаадчування. Пакуль што адчуваю сябе адзінокай у польскім асяроддзі. Усё-такі найлепш у сваёй кампаніі, а ў Варшаве — у беларускім клубе. Там лепш за ўсё на свеце. Свойска, там жыве Беларусь...

А.Н.: — І яшчэ як!

„П.": — Калі мы ўжо ўвайшлі ў нацыянальную тэматыку, скажыце, як бачыце наш студэнцкі рух? Мабыць, ужо сутыкнуліся з гэтай справай?

А.Н.: — О так! Ужо ў ліцэі трапілі да нас вашыя „Сустрэчы", а з „Прысутнасцю" знаёмы былі мы ўжо некалькі гадоў. Дзякуючы некаторым з нашых старэйшых сяброў, прымалі мы час ад часу ўдзел у студэнцкіх мерапрыемствах і гэта нам спадабалася. Наведваючы падрыхтоўчыя курсы, пазналі мы больш і лепш сваіх у Варшаве. Потым абедзве пайшлі на студэнцкі рэйд „Бацькаўшчына", а цяпер, калі мы ўжо студэнткі, хочам не толькі ўдзельнічаць, але перш за ўсё дзейнічаць у ім.

К.А.: — Толькі што пачаўся навучальны год, а мне ўжо хочацца штосьці рабіць, дзейнічаць у беларускім руху. Здаецца, што не магу сядзець з заложанымі рукамі, і чакаць, калі прыйдуць да мяне і будуць прасіць, скажам, помачы, ці хаця б, каб я ішла на рэйд, у клуб на сустрэчу і г.д. Я сама павінна загадзя ўжо аб гэтым ведаць і прапагандаваць ідэю сярод іншых...

„П.": — Прыемна пачуць такія выказванні ад такіх сімпатычных сябровак. Ты, Крыся, ужо крыху памагала нам, між іншым, пры адкрыцці помніка Алесю Гаруну ў Кракаве, вышывала і малявала лозунгі... Але трэба памятаць і яшчэ адну праўду. Менавіта такую, што часта такі гарачы агонь бывае саламяны і хутка гасне. Асабліва ў нашым беларускім варыянце, калі на шляху ёсць нашмат больш паражэнняў, чым сьцёх удач. Самі вы добра ведаеце, што беларускія справы — гэта цяжкія справы, ды не аднаго шчырага беларуса такія клопаты-паражэнні, а часта і „вонкавыя націскі" адпіхнулі ад усялякай дзейнасці назаўсёды.

Аднак цяперашнія „нефармальныя" зрухі сярод беларусаў, у тым ліку і ў БССР, даюць нам падставу верыць у несмяротнасць беларускай ідэі. Найважнейшае — гэта не баяцца і не траціць надзеі, чаго вам і сабе жадаю.

Ю. Ляшчынскі

НЕ КОЖНАМУ СОНЦА СВЕЦІЦЬ АДНОЛЬКАВА

У днях 28—30 кастрычніка па Беласточчыне, на трасе Супрасль—Копная Гара праходзіў студэнцкі рэйд „Падарожжа-9". У пятніцу, пасля заняткаў у Беларускім народным універсітэце, група моладзі прыбыла ў Супрасль, дзе ізноў карысталіся мы гасцінай сям'і Латышонкаў. На вогнішча было заходладна і крыху ўжо пазнавата, так што вечар правялі ўсе ў памяшканні. І тут неспадзяванка: няма падставы нашых рэйдаў — гітары, ды ўвогуле няма праграмы на гэты вечар. А шкада, бо хаця б пра Супрасль можна было б штосьці расказаць. Не так ужо часта здараецца пабываць у мясцовасці, якая мае шмат супольнага з беларускай культурай і гісторыяй. Мне самому нялоўка неяк зрабілася, калі наступнага дня наведвалі мы пабазыльянскія будынкі і Благавешчанскую царкву, якая адбудоўваецца, а ніхто з нас не мог больш канкрэтна расказаць пра гэтыя помнікі. Таксама пабывалі мы ў супрасльскім музеі, дзе захоўваюцца арыгінальныя фрэскі разбуранай у 1944 г. успомненай царквы. Затым адправіліся ў Копную Гару праз Кнышынскую пушчу, якая ў гэтыя шэрыя, пахмурныя дні шмат страціла са сваёй познавосеньскай красы. Па дарозе магіла загінуўшых у 1863 годзе паўстанцаў. Хвіліна маўчання і сімвалічны значок нашай арганізацыі — БАСа — пад крыжам у знак пашаны іхняму змаганню і смерці „За волю нашу і вашу". Пад вечар дабіраемся на месца. Кароткі адпачынак у прыгожай лесніччоўцы, падмацаванне згаладалых турыстаў „рэйдавай" стравай, а потым вогнішча ў лесе з песнямі ды гарачымі размовамі пра нашыя беларускія справы.

У нядзелю мелі мы перайсці ў Крынкі, але, на жаль, надвор'е, асабліва халодны вецер і першы снег, не дазволілі здзейсніць намер. Удзельнікі адправіліся аўтобусам у Беласток, і такім чынам закончылася чарговае „Падарожжа".

Кожны рэйд ставіць перад сабой нейкія мэты, якія арганізатары стараюцца рэалізаваць. Бывае па-рознаму, раз удасца больш, а другі раз крыху менш. Выглядае, што гэтым разам было іншае. Але што ж, калі ўсё супраць, дык самай добрай волям не зашмат падзейнічаеш — гэта неяк на апраўданне арганізатараў, у ліку якіх быў і я. Рэйд не меў больш канкрэтнай праграмы, надвор'е ізноў падвяло, у першы, так званы інтэграцыйны вечар не было гітары — так неабходнай у такіх мерапрыемствах, а самі ўдзельнікі таксама не праяўлялі зашмат адказнасці, ну і цуд-настрой адляцеў у нябыт. Па сутнасці заўсёды так бывае, калі чалавек мае шмат розных надзеяў, уяўляючы Бог ведае што, а тут звычайная і не заўсёды прыемная рэчаіснасць. Расчараванні і сумныя асацыяцыі — чаго, дарэчы, і мне не ўдалося пазбегнуць.

Прысутны

ТЛУМАЧАЛЬНЫ СЛОЎНІК БЕЛАРУСКІХ СТУДЭНТАЎ

Царкоўны ключ — своеасаблівы „ключ", які служыць дзеля мэты аднае, гэта значыць дзякуючы яму можна адчыніць „дзверы", за якімі свет намнога весялейшы, больш прыемны. „Ключ" дзейнічае надзвычай выдатна і... пераважна ўвечары, таму карыстаецца вялікай пашанай у варшаўскім клубе БГКТ. Запрашаем.

*

Антыкварыят — месца продажы антыкаў, прадметаў вялікай мастацкай і асабліва матэрыяльнай вартасці. У апошнія гады кожны новабагацкі лічыць за пункт гонару мець штосьці на ўласнасць з антыкаў, каб... проста мець, каб госці захапляліся. У нашым слоўніку антыкварыят абазначае нейкае студэнцкае мерапрыемства, дзе ёсць шмат такіх „антыкаў" — значыць, больш ці менш або ўвогуле не размаляваных дзяўчат, якія за пункт гонару лічаць тое, каб хлопцы імі захапляліся. Вось такі „антык" сядзіць сабе з вядомай увагай ды сочыць за сваёй ахвярай (дзеля мэты аднае). Але мы не справакуемся на... халтуру.

*

Баль мастадонтаў — так назвалі студэнты-першакурснікі імпрэзу (выключна забаўнага характару), якую арганізуюць студэнты старэйшыя (не абавязкова апошніх курсаў) самі сабе. Спецыфіка „балю мастадонтаў" заключаецца ў тым, што ўдзельнікі, якія сабраліся, абавязкова мусяць штудзіраваць разам не менш як сорак (40) гадоў, а наймалодшы — не менш пяці, у выключных выпадках — чатыры. Першы „баль мастадонтаў" адбыўся ў ноч з 18-га на 19-ты кастрычніка. Ідэя варта ўвагі, бо сапраўды не так ужо часта збіраюцца студэнты, якія так шмат штудзіруюць.

ДАРАГІЯ ЧЫТАЧЫ „ПРЫСУТНАСЦІ"!

Усе тыя, якім наша старонка падабаецца вельмі, або ўвогуле не падабаецца! Калі хочаце змяніць яе характар, калі жадаеце мець уплыў на яе, калі маеце нейкія цікавыя ідэі, праекты і г.д., запрашаем да нас, да супрацоўніцтва. Рэдакцыі студэнцкай старонкі патрэбны новыя, бойкія людзі, якія не баяцца непрыхільных вятроў і не пашкадуюць часу на нашую супольную справу. Запрашаем Вас да супрацоўніцтва, прыходзьце ў кожную пятніцу ў гадзінах 10—14 у рэдакцыю „Нівы", вул. Весялоўскага 1, Беласток.

УВАГА, СТУДЭНТЫ!

Пасля летніх канікул распачаў дзейнасць

БЕЛАРУСКІ НАРОДНЫ УНІВЕРСІТЭТ У БЕЛАСТОКУ

Заняткі вядуцца кожную пятніцу а 17-ай гадзіне ў клубе БГКТ у Беластоку, вул. Варшаўская 11.

Будуць праводзіцца лекцыі па роднай мове, літаратуры і гісторыі Беларусі.

Усіх зацікаўленых запрашаем на заняткі!

БІБЛІЯГРАФІЧНЫ КУТОЧАК

АЎКЦЫЁН У ПОЗНАНІ

У днях 22—23 лістапада г.г. у Доме рамесніка ў Познані (вул. Мархлеўскага 108/112) адбудзецца чарговы кніжны аўкцыён. Ніжэй падаем цікавейшыя загалоўкі, названыя ў аўкцыённым каталогу, якія могуць зацікавіць нашых чытачоў:

Poz. 6 — Alma Mater Wilnensis. T. 2. (w nim m.in. Wielohorski W.: Litwini, Białorusini i Polacy w dziejach kultury W. Ks. Litewskiego). Londyn 1951. Cena wywoławcza 2 tys. zł.

Poz. 129 — Chodynicki K.: Kościół prawosławny a Rzeczpospolita Polska. Zarys historyczny 1370—1632. W-wa 1934. C. w. 8 tys. zł.

Poz. 269 — Fręchowicz T.: Cerkiew grecko-katolicka na terenie diecezji podlaskiej za rządów biskupa Beniamina Szymańskiego. Rzym 1981. C. w. 3 tys. zł.

Poz. 388 — Iwaszkiewicz J.: Litwa w roku 1812. Kraków 1912. C. w. 3 tys. zł.

Poz. 431 — Jodkowski J.: Grodno. Wilno 1923. C. w. 1,2 tys. zł.

Poz. 501 — Kolankowski L.: Dzieje Wielkiego Księstwa Litewskiego za Jagiellonów. T. 1. 1377—1499. W-wa 1930. C. w. 6 tys. zł.

Poz. 773 — Niezbrzycki J.: Polesie. Opis wojskowo-geograficzny i studjum terenu. W-wa 1930. C. w. 6 tys. zł.

Poz. 818 — Ossendowski F. A.: Polesie. Poznań b.r.w. C. w. 10 tys. zł.

Poz. 857 — Piekarski S.: Wyznania religijne w Polsce (m.in.: Prawosławie). W-wa 1927 C. w. 800 zł.

Poz. 968 — Romanow M.: Duchowe skarby Puszczy Białowieskiej. Katowice 1925. C. w. 800 zł.

Poz. 1327 — Derwinis W.: Mapa drogowa i turystyczna województwa wileńskiego. 1:300 000. Wilno b.r.w. C. w. 2,5 tys. zł.

Poz. 1553 — Rocznik ziem wschodnich i kalendarz na rok 1937. W-wa. C. w. 5 tys. zł.

Удзел у аўкцыёне можна прыняць таксама пісьмова. Заказы, у якіх неабходна падаць нумар пазіцыі, прозвішча аўтара, загаловак і найбольшую суму грошай, якую заказчык можа заплаціць за выдавецтва, трэба кіраваць па адрасу: Antykwariat Naukowy, Stary Rynek 53/54, 61-772. Poznań. Нумар тэлефона антыкварыята: 52-63-12.

Пётр Байко

ПЗЗ У БЕЛЬСКУ

Дзяржаўнае збожжавае прадпрыемства (ПЗЗ) у Бельску-Падляшскім прымае збожжа з усяго наваколля Як паінфармавала працаўніца ПЗЗ Ірына Вільгат, бельскае прадпрыемства мае 4 збожжавыя склады ў Бельску, Сямяцічах, Бранску і Кляшчэлях, у якіх захоўваецца збожжа, закупленае ў 18 ГСаўскіх пунктах. Тут чысцяць і сушаць зерне і адпраўляюць яго на млыны і фабрыкі кармоў. У сезоне рабочыя працавалі цэлымі начамі, каб прыняць пастаўленае сялянамі збожжа.

Інжынер С. Вашкевіч расказаў аб разбудове бельскага ПЗЗ. Зараз за горадам, у напрамку Кляшчэляў, Прадпрыемства сельскагаспадарчага будаўніцтва будуе новую базу. Плануецца аддаць яе ў карыстанне ў 1991 годзе. Будзе гэта сучасны збожжаапрацоўчы комплекс. Будуць заінсталяваныя тут чэшскія элеватары, млын, які будзе малоць сто тон жыта ў суткі, і сушарня, якая здолее высушыць 80 тон зерня ў гадзіну. Будуецца таксама будынак бюро і сацыяльныя памяшканні для 200 працаўнікоў.

Андрэй Гаўрылюк

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

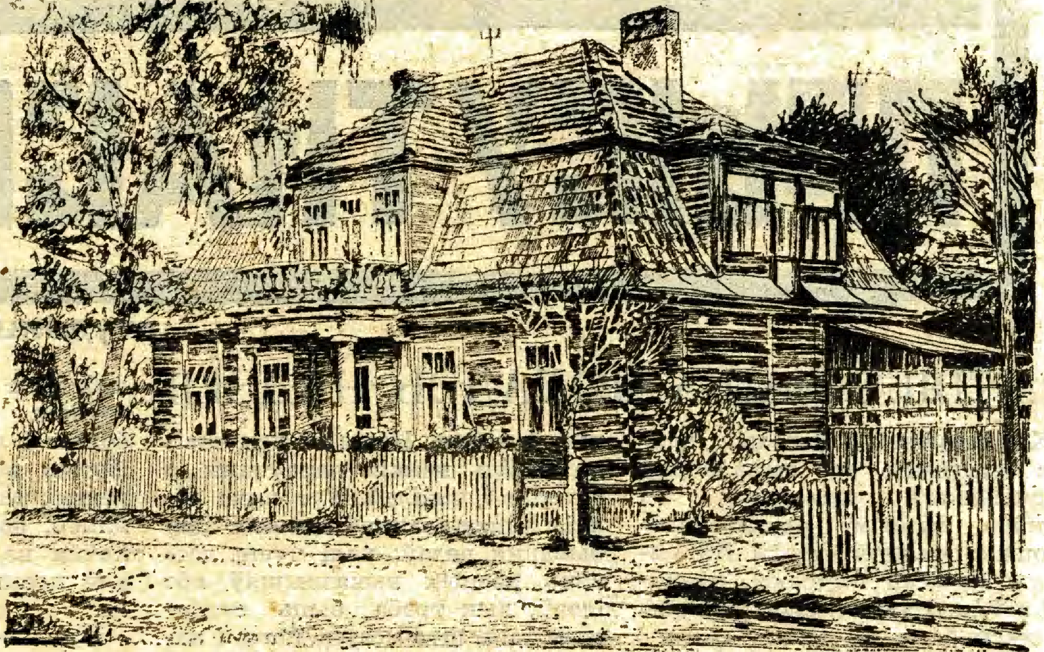

Беласток, вул. Артылерыйская. Мал. У. Петрука.

ГАВОРАЦЬ НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ

ХВЕДАР ХЛЯБІЧ — ПАЭТ І ГУМАРЫСТ

Ён нарадзіўся ў вёсцы Рыбакі ў апошні месяц 1911 года. Выязджаў з вёскі ў свет толькі раз: з бацькамі ў бежанства ў Расію ў першую сусветную вайну. А так усё жыў і працаваў на гаспадарцы, на якой працуе і дагэтуль. У яго 7,8 га зямлі, у тым ліку 2 га „лесу з грыбамі“.

— Як пачалося ваша пісанне?

— Было так. Я бачу: сусед чытае „Ніву“. Я пацікавіўся. Таксама прачытаў. Падумаў: давай напішу штосьці. І напісаў я верш „Наша вёска“. „Паслаць ці не паслаць?“ — думаю. Узяў і напісаў да пана Валкавыцкага ліст, у якім пытаўся, ці пісанне вершаў мае сэнс. Прасіў яго, каб сам ён прыехаў у нашу вёску. Прыехаў ён і сказаў: „Верш добры, пішыце далей“. Так я і пачаў пісаць. Спачатку напісаў пару гумарыстычных вершаў, адзін, як я ехаў на конкурс у Таварыства граць на скрыпцы:

Ехаў, цешыўся, смяяўся,
Самаход так хутка прэ, —
У Беласток я дабіваўся —
Граць на конкурсе ў БГКТ.

або другі:

Парасоны, парасоны
Пад спулдзельняю стаяць,
А пад імі без утомы
Піва п'юць і гаманяць.
Піва ясна, не з асадам,
Выпіваюць куфляў пяць,
А пасля дык ходзяць задам
І другі не можа ўстаць.

Вершаў з трыццаць сваіх я надрукаваў у „Ніве“. Потым ужо пані Валкавыцкая сказала неяк: „Вы хораша гаворыце, пішыце і прозай“. І я пісаў прозай, найбольш палемікі ў рубрыцы „Адгалоскі“.

— Аб чым вы спрачаліся ў „Адгалосках“?

— Я прыкмячаў, што карэспандэнты часта пра пачутае ад кагосьці пішуць так, як бы самі тое бачылі. Напрыклад, я з Барскім і з Аўрорай вёў многа палемік, бо іх ведаю добра і ведаю мясцовасці, у якіх яны жывуць.

— А што вы скажаце аб з'ездах карэспандэнтаў, яны прыносілі нейкую карысць?

— Вельмі добра на з'ездах сустракацца. Памятаю, на пачатку з'язджалася многа карэспандэнтаў, потым стала іх меншаць. З'езды адбываліся зімой у мароз і снег і таму некаторыя не прыязджалі. А карысці давалі яны нам многа. Мы абменьваліся думкамі, знаёміліся, потым наведвалі адзін другога. Дзякуючы з'ездам карэспандэнты з рэдакцыяй больш пазнаёміліся, часцей пачалі адведваць

„Ніву“. Мне вельмі спадабалася ў рэдакцыі „Нівы“. Я цешуся, што ведаю многіх журналістаў і карэспандэнтаў. Тут, у „Ніве“, прыемна адносяцца да чалавека, ветліва з ім гавораць. Я дзякуючы рэдакцыі наведаў Дзядзьку Кваса, нават верш напісаў яму. Быў і ў Грышы Мароза, файная там вёска і файная сям'я. Хоць далёка, але ж адведаў Дзеда Кастуся Матором паехаў да яго. Пры нагодзе ўбачыў мячэць і татараў у Крушынянах. Там засталося іх усяго 12 чалавек. Быў і ў Байко ў Белавежы. Яшчэ абавязкова хачу наведаць Валянціна Семенюка. Некалі на з'ездзе гаварылася, каб наступны раз сабрацца ў Белавежы. Гэта вельмі цікава. Я нават згодны за свае грошы ездзіць на такія з'езды. Можна было б паехаць і ў Крушыняны, там мусульманскі духоўны расказвае пра татараў, напрыклад, што ў іх няма споведзі, бо духоўны можа быць больш грэшны, чым звычайны чалавек. Адным словам, каб сустракацца раз там, раз сям, бо ёсць цікавыя месцы на нашай зямлі. Возьмем, для прыкладу, вёску Райск, я вельмі хацеў бы пабачыць, як яна адрадзілася з таго знішчэння, якое ўчынілі гітлераўцы.

— Чаму ў апошні час вы малавата пішаце?

— Чамусьці мяне ў апошні год не друкуюць. Нават цяпер у рэдакцыі ёсць мае карэспандэнцыі і верш пра трактарыстаў:

У нас ёсць ральніча кулка
Недалёка Багнюкоў,
Пад хваінкаю, у затулку
Машын многа й трактароў.

І далей я апісваю, чаму ў гэтым кулку не п'юць. Я ўвогуле люблю смешна пісаць.

— Аб чым варта пісаць з вашых старонак?

— Пісання ёсць многа. Аўрора пісала ў „Ніве“, што Бандары не зраўняюцца з Ляўковам. Але ў нас у Бандарах таксама многа змянілася і будзе змяняцца. І я аб гэтым пісаў.

— Пра што варта было б у вас напісаць?

— Вось справа возера. Прыязджаў міністр, але глядзеў на яго ў бінокль. Трэці год чысцяць тэрыторыю і не ачысцілі. Непарадкі там вялікія.

— Якая, па-вашаму, роля „Нівы“?

— О, вельмі многа чаго людзі даведаліся з „Нівы“. Я таксама многаму навучыўся. Цікава Гайдук пісаў пра гісторыю, а Рудчык пра партызанаў. Людзі цікавяцца ўсім. Людзі хочуць чытаць і „Беларускія календары“. Толькі часта пытаюцца, чаму так позна яны выходзяць. Там святы нашы. Трэба так зрабіць, каб выпускаць календары ўпару.

— Як бачыце будучыню беларускага слова?

— Гэта залежыць, як будзе трымацца вёска, горад не спрыяе беларускасці.

— Але ж вёска памірае, вылюдняецца?

— Гэта праўда, людзі прэцца ў горад, але можа яшчэ гэта зменіцца. У адносінах да беларускай мовы многа залежыць

(Працяг на стар. 11)

Госць ад „Голасу Радзімы"

Між „Нівай" і „Голасам Радзімы" здаўна склаліся сяброўскія суадносіны. Абодва штотыднёвікі выконваюць падобную грамадскую ролю. Яны служаць беларусам. „Голас Радзімы", як паясняецца над яго загалоўкам, *„Газета Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (Беларускае таварыства „Радзіма")"*.

Цяпер гэтая газета даступная таксама і беларусам, пражываючым у Польшчы. На штотыднёвік „Голас Радзімы" можна падпісацца ў аддзелах прадпрыемства „Рух" і на пошце. Гадавая падпіска (на 52 нумары) на „Голас Радзімы" каштуе зараз 1300 зл. Газета падбірае да друку матэрыялы, якія цікава і сціпла расказваюць аб надзённых справах беларускага народа, аб важнейшых палітычных, грамадскіх і культурных падзеях, часта вяртаецца ў далёкае і блізкае мінулае Беларусі.

Гэты штотыднёвік на год старэйшы за „Ніву". На працягу 30-ці год „ніўцы" неаднойчы гасцявалі ў рэдакцыі „Голасу Радзімы", а яго супрацоўнікі, з галоўным рэдактарам **Вацлавам Мацкевічам**, бываючы ў Беластоку, абавязкова наведвалі „Ніву".

Дзіяна Чаркасава, намеснік рэдактара газеты „Голас Радзімы", у рэдакцыі „Нівы". Побач — рэдактар радыёперадач на беларускай мове, Уладзіслаў Праховіч, які пажадаў узяць у яе інтэрв'ю.

Госцем XI з'езда БГКТ была **Дзіяна Чаркасава** — намеснік галоўнага рэдактара „Голасу Радзімы". У час з'езда выступіла яна з прывітальным адрасам ад Беларускага таварыства „Радзіма". Жадала яна беларусам у Польшчы ўсяго найлепшага ў іх жыцці і працы, ды поспехаў у дзейнасці БГКТ. Гаварыла гэта ад сэрца, на прыгожай беларускай мове. Яна радавітая мінчанка. Маленькай дзяўчынкай перажыла ў Мінску жахі гітлераўскай акупацыі, затым вучылася, закончыла філалагічны факультэт Мінскага універсітэта, а ў рэдакцыі „Голасу Радзімы" пачала працу ад пасады карэктара.

У Беластоку давялося пабываць ёй упершыню. Зразумела, што цікавіў яе наш горад. Ад вуліцы Варшаўскай, дзе яна напярэдадні з'езда сустракалася з кіраўніцтвам ГП БГКТ, накіраваліся мы ў тэатр імя А. Вянгеркі. Я прыгадаў Дзіяне Чаркасавай, што ў гэтым жа тэатры ў кастрычніку 1939 года (дакладна 28—30.10.1939 г.) адбыўся Народны сход прадстаўнікоў грамадскасці Заходняй Беларусі, якія аднадумна прынялі рашэнне аб уз'яднанні Беларусі. Гэты тэатр наведваў таксама і Янка Купала.

Цераз панадворак палаца Браніцкіх накіраваліся мы ў цэнтр горада. Госцю зацікавіла архітэктура „чырвонага" касцёла.

У „Ніве" было ціха і спакойна, — выхадны дзень. Аднак неспадзявана паявіўся Сакрат Яновіч, які нядаўна вярнуўся з паездкі ў Канаду і ЗША. Дык гутарка ў іх зацягнулася больш чымсьці на гадзіну. Затым прайшліся мы па вуліцы Ліповай, якую ў Беластоку лічаць гарадскім праменадам.

Пасля былі паездкі ў Бельск, Гайнаўку і Дашы. У Бельску, вядома, сустрэчы з вучнямі беларускага ліцэя. Трапілі мы на ўрок Зіны Дэмянюк. Вучням асабліва спадабалася, калі Дзіяна Чаркасава захапляюча апавядала аб сваім блізкім знаёмстве з Канстанцыяй Буйло — аўтарам песні *„Люблю наш край, старонку гэту"*, якая сталася неафіцыйным гімнам Бельскага ліцэя. Гэтую песню спяваюць тут у кожны панядзелак падчас ранішняй урачыстай вучнёўскай пераклічкі.

У Гайнаўцы вучняў мы ўжо не засталі. Васіль Сакоўскі паказаў госці „свой" кабінет, дзе моладзь вучыцца роднай мове. Гэта сціплы музей народнага мастацтва. Дзіяна Чаркасава не магла адарваць вачэй ад калекцыі багата вышываных, ужо вельмі ж старых, але ўсё яшчэ цудоўных, народных ручнікоў.

Пасля пасядзелі, пагутарылі мы з тутэйшымі актывістамі

(Працяг на стар. 11)

Сакрат Яновіч
У беларускай Канадзе і далей

(2)

Калі ехалі мы з Таняй сюды ў якасці гасцей васемнаццатай Сустрэчы Беларусаў Паўночнае Амерыкі ў Таронце, у нас быў запас часу. Так сказаць, дзеля акліматызацыі, пакінуўшы халодную Еўропу. Старыя Курылы разумелі гэта, не дапускаючы ў нас апатыі ад кліматычнага шоку (здаравей плысці караблём, тады арганізм паступова прызвычайваецца да зменаў). Наладзілі яны нам рухавую экскурсію; кавалак шырачэзнай на шэсць палосаў трансамерыканскай аўтастрадаю, затым у ваколле горскай цясніны Гап, у рэзервацыю ля рэчкі Дэлавэр (зялёнаводнай, са скальным дном, неглыбокай). Тутэйшыя лясы лісцяныя і не такія ціхія як у нас. Густое цвырканне і птушыны шчэбет; пара суслікаў рыецца зусім непадалёку ад асфальту, а каля ўзлеску пасуцца казулі, не звяртаючы ніякае ўвагі на тысячы аўтамашынаў, на якіх імчыць сустрэчнымі патокамі дзелавітая Амерыка. Тут бароняць прыроду, раней за нас пераканаўшыся, што без яе прападзе і чалавек, усякае жыццё. Удушлівым адвячоркам пабылі мы ўсёй сябрынёю на відупчай гары, спецыяльна дагледжанай дзеля турыстаў: на дзесяткі вёрстаў (міляў) відаць адсюль сельская правінцыя. Вёсак няма, адны хутары (фермы), якія нагадваюць сабою нешта накшталт фабрычак з купаламі сіласных вежаў. Гаспадар амаль не дакранаецца да зямлі, усенька робіць машынамі. Іх, сялян, тут у дзесяць разоў менш, чым нават цяпер у нас, на Беласточчыне і ў Польшчы, але ў дзесяткі або і ў сотні разоў большыя іхныя гаспадаркі. Проста маёнткі! Яны могуць завяліць хлебам і мясам паўсвету. А мы — свайго не маем усяму народу на цэлы круглы год, вось як... Хоць і горай наробімся за іх. Бедны заўсёды да знямогі працуе, і мала каму карысці ад такое яго натугі. Прадукцыйнасць не тая.

Трэба, урэшце рэшт, абдумаць сваё выступленне, якога чакаюць ад мяне на спомненай Сустрэчы, прысвечанай тысячагоддзю хрысціянства ў Беларусі, чатырохсотгоддзю Статута Вялікага княства Літоўскага, стопяцідзесяцігоддзю нарадзінаў Кастуся Каліноўскага. Да цямна прахадзіў па агародзе Курылаў, калоцячыся ад думак: што я ім скажу?! Яны ж жывуць у так непадобным да нашага свеце, які мне няхутка зразумець, і таму вельмі лёгка наляпаць з трыбуны там глупстваў ды ўсякае непаважнасці на іх погляд.

... Беларусь у нас адна, як у дзяцей маці. І не бачыў я большай трагедыі ў чалавечым жыцці, як тая, калі дзеці паміраюць раней за бацькоў. Мы, беларусы, той народ, якому пагражае менавіта такі абсурд гісторыі. Дайшлі да таго, што ў нас ужо няма часу на слёзы і прычыты, каб хоць трохі паплакаць. Нам трэба бязлітасна ды імгненна ратавацца, усё роўна што ўхапіўшыся за выступ скалы, пад якою бяздонне пропасці. Калі пажар — не сварацца за тое, хто вінаваты, а ўсе бягуць гасіць. Няма Замежнай Беларусі, няма хаты з краю. Беларусь, таксама, усюды там, дзе жыве беларус. Частка чалавецтва з яго тысячнымі айчынамі...

Марудліва пісалася, пакутліва. З снамі над раннем, у якіх наведваў свае Крынкі, але не сённяшнія, пачужэлыя мне, непрыхільныя ўжо, выродныя. Ненавідзячыя самі сябе. Вельмі таму беларускія ў сваім пярэчанні ўсяму беларускаму, татальна і, відаць, навек.

... Мы, беларусы, усё будуемся. Усё аднаўляемся. Але штораз з меншым імпэтам. У палове семнаццатага стагоддзя агрэсары выразалі нас або вывелі ў замежны палон дакладна палову. Тое ж паўтарылася ў Паўночную вайну, і зноў — праз стагоддзе — у напалеонаўскую. І Першая сусветная — бокам нам вылезла, і Другая, а перад тым сталінізм паслаў у пясок або на кананне ў Сібіры ўсё лепшае, што паспела нарадзіцца ды вырасці ў беларускім народзе. Магілы ў зямлі нашай гектарныя, з трупамі, якія кладавілі ў штабелі, бы дровы на зіму. Колькі можна так штораз гінуць і адраджацца?! Яшчэ раз, яшчэ і яшчэ... Зараз будзе паўтысячы гадоў, як ідзем мы хісткай мяжою паміж бытам і нябытам. Робімся чужынцамі ў родным доме. Выгнаннікамі без выгнання. З кароткай гістарычнай памяццю. З такою і розум кароткі. І мала толку.

Але будучыня Беларусі — толькі ў Беларусі і нідзе па-за ёю. Беларусы Паўночнай Амерыкі. Беларусы Паўднёвай Амерыкі. Беларусы Аўстраліі. Беларусы Заходняй Еўропы. Аніводзін народ не пацярпеў ад таго, што дзеці ягоныя ідуць у шырокі свет, у людзі. Разам з імі мова нашая і культура. Беларускі кампанент у глабальным. Прысутнасць Беларусі на кантынентах. Прыдбанне ёй сяброў. І ўспамаганне самое ж. Вышэйшая роля і сэнс эміграцыі...

Забягаючы наперад, дадам, што быў у мяне і экспромт у таронцкай прамове: будучыня належыць не тым, хто канчае жыць, а тым, хто пачынае; дзе ваша амерыкана-беларуская моладзь, якой так няшмат у перапоўненай землякамі зале Скайлайн Траюмф, а ад якое як жа добра можна паспадзявацца, як на Бацькаўшчыне, якраз, у якой на маладых плячах Беларусь лунае... Апладысменты былі, упераменку з нездаволеным мармытаннем.

Маладыя Курылы,Ларыса і Юрка, таксама падбалі пра маё здароўе (пабольвалі зубы). Запрасілі мяне ў свой дэнтыстычны кабінет з апаратураю, аб якой найбагаты дэнтыст у Беластоку ці ў Варшаве нават і не марыць. Я мала не задрамаў у фатэлі... Спрабуй падрамі ў нашага зубадзёра!

Заўтра ў Канаду.

(Працяг будзе)

акорды песні „Бывайце здаровы“, на сцэну да калектыву кінуліся жанчыны са слязьмі на вачах і з падзякай за дастаўленую прыемнасць вярнуцца песнямі ў гады маладосці. Слёзы радасці, словы падзякі, абдымкі і пацалункі. Артысты таксама расчуліліся такім прыёмам. І яны не спадзяваліся такога апляўзу. Потым — абавязкова супольнае фатаграфаванне. На памяць аб незабыўнай сустрэчы, аб чароўным канцэрце.

Усё гэта — і гарачы прыём, і сардэчнасць арганізатараў да калектыву — „Гарадок“ прыняў з вялікай удзячнасцю як узнагароду за доўгія гады супольнай працы, за ўсё сваё сталае жыццё, аддадзенае адной супольнай справе: праслаўленню роднай песні, роднай культуры.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Экскурсавод Торуньскага этнаграфічнага музея Дарота Куніцкая ўручае членам калектыву падарункі — торуньскія пернікі і камплекты каляровых паштовак.

СТАВІМ СПРАВУ РАБРОМ

(Працяг са стар. 1)

скога камітэта фонду дапамогі школе, які ў Бельску ўзначальвае Анна Тапалеўская. Там справу фізкультурнай залы патрактавалі як першарадную і накіравалі на гэта грошы. Камітэт звярнуўся да прадпрыемстваў і ўстаноў горада наконт грашовай падтрымкі. Многія адклікнуліся безадкладна, некаторыя па сто і дзвесце тысяч злотых уплацілі (пералік перадавых ахвярадаўцаў даем на канцы артыкула).

Не абыходзіцца аднак без абсурдных цяжкасцей. Дырэктар школы расказвае аб такім вось несамавітым правіле ў адносінах да такога вялікага пачыну, якім з'яўляецца ўсенародны фонд дапамогі школе. Менавіта: прадпрыемства можа даць грошы ў гэты фонд, але ад ахвяраванай сумы яно павінна заплаціць 60 працэнтаў падатку! Вазьмі тут будзь добры!

Нягледзячы на ўсе цяжкасці, ані школьны камітэт пабудовы залы, ані дырэкцыя, ані бацькі і вучні не спынілі працы. І ўжо многа зроблена. Грамадскімі сіламі давялі цяпло і ваду на месца, дзе будзе стаяць зала. У правядзенні цяпла многа памагла ім Ваяводская ўправа ўнутраных спраў, якая перапраектавала і павялічыла катлоўню ў новапабудаваным гмаху міліцыі ў Бельску, адкуль цяпло пойдзе ў праектаваную залу. Электралінію таксама пачынам зрабілі. Самі вучні, пад наглядам спецыяліста, выкапалі раўчукі, праклалі кабель і ўсё як трэба панакрывалі. Раённае меліярацыйнае прадпрыемства зрабіла школе добры падарунак: пад будучай залай яны паклалі новую каналізацыю, якая абыходзіць яе бокам.

Калі палічыць выкананую ўжо працу, то будзе яе вартасці звыш 6 мільёнаў 700 тысяч злотых. На рахунку грамадскага камітэта фонду дапамогі школе маюць яны 12,5 млн. зл. Ёсць сігнал, што камітэт па справах моладзі і фізкультуры ў Варшаве дапаможа сваімі грашыма.

Будова залы пачалася. У верасні самі вучні пачалі капаць катлаван пад фундамент. „На фундамент грошы маем, — кажа дырэктар. — А далей? Будзем шукаць дапамогі і зразумення, падтрымкі, а таксама і грошай. Добра было б, каб нас хацелі ўвясці на 1989 г. і далейшыя гады ў план грамадскага развіцця ваяводства. Але не хочуць гэтага зрабіць, дык няхай хоць увядуць нас у план падтрымання грамадскага пачыну! Ваяводскі камітэт фонду дапамогі школе тады нам паможа.

Ёсць такое правіла, што калі грамадскім пачынам выпрацуецца 20 прац. кошту пабудовы, дык дзяржава павінна далей памагчы. Школа № 3 мае такі грамадскі ўклад, а дапамогі няма. Ані Кураторыя асветы і выхавання, ані Ваяводская ўправа не зацікаўлены, каб бацькі, вучні і ўсе прыяцелі школы № 3 у Бельску пабудавалі патрэбную ім і ўсяму гораду фізкультурную залу!..

Ці не варта ўладам прадумаць усё ад пачатку і не марнаваць такую каштоўную грамадскую ініцыятыву?!

Вера Валкавыцкая

А вось найбольшыя ахвяравальнікі на пабудову спартыўнай залы пры школе № 3 у Бельску (дадзеныя на дзень 22.X.1988 г.): Прадпрыемства абсталявання і транспарту водных меліярацый — 250 тыс.; Бельска-Падляшскае будаўнічае прадпрыемства — 200 тыс.; Прадпрыемства „Каро“ — 200 тыс.; Прадпрыемства камунальнай і жыллёвай гаспадаркі — 147 тыс.; Раённае меліярацыйнае прадпрыемства, Пасялковы камітэт № 5, Гмінная ўправа ў Бельску — па 100 тыс.; Акруговая малачарская спулдзельня — 80 тыс.; Энергетычны цэнтр — 70 тыс.; ПСС „Сполэм“ — 64.285 зл.; ПКС, Раён публічных дарог — па 60 тыс.; Раён пабудовы дарог і мастоў — 57 тыс.; Цэх рамеснікаў — 50 тыс.; Самакіраванне жыхароў вёскі Праневічы і НОМ — па 30 тыс.; РУСВ — 27 тыс.; Самакіраванне жыхароў вёскі Леўкі — 25 тыс.; ПКП — 23 тыс.; Цэнтраля насенная і Банк спажывецкай гаспадаркі — па 20 тыс.; ГС, СТВ, Ваяводскі саюз гмінных спулдзельняў, Станцыя гадоўлі жывёлы, „Водраль“, Ваяводскае прадпрыемства малочнага транспарту — па 10 тыс..

Падаем конта Грамадскага камітэта пабудовы спартыўнай залы Беларускай школы № 3 у Бельску, на які можна ўплачваць грошы: **NBP Bielsk Podlaski 5119-1629-132.**

Бобрай і па Аўгустоўскаму паазер'ю. Гэта быў надта адважны і баявіты люд.

У асобе Свідрыгайлы віцябляне бачылі свайго прававітага князя, Альгердавага дзедзіча. А Фёдара Вясну, які з'явіўся ў Віцебску, мабыць, з дружынай польскіх вояў ды іх паставіў гарнізонам у віцебскіх замках, насельніцтва ўспрыняло як чужынцаў-захопнікаў. Калі Свідрыгайлава армія акружыла Віцебск ды рушыла штурмаваць умацаванні, абараняўся, відаць, толькі верны Вясне гарнізон, а насельніцтва спрыяла атакуючым. Свідрыгайла хутка апанаваў Віцебск, затым заняў Оршу і іншыя ўмацаванні і неўзабаве ўся Віцебшчына апынулася ў яго руках. З каралеўскім намеснікам ён абышоўся жорстка: загадаў спіхнуць яго з крапаснай сцяны і пры ўпадку Вясна „зламаў шыю і памёр“, — паведамляе тая ж „Хроніка“.

Учынкі Свідрыгайлы не маглі не абурыць Ягайлу і каралеўскім гневам зараз жа пакарыстаўся... Вітаўт. Праўда, летапісы цвярдзяць у адно, што Ягайла „напісаў грамату брату сваяму (?), вялікаму князю (?) Вітаўту, каб помсціў ягоную крыўду“ („Віленскі летапіс“). Аднак ці такая грамата існавала, сёння цяжка сказаць. Пэўнае тое, што „Вітаўт, захапіўшы з сабою князя Скіргайлу і сабраўшы вялікае войска, пайшоў на горад Віцебск, на князя Свідрыгайлу“, — як паведамляе „Хроніка Быхаўца“. Але пад уладай Свідрыгайлы знаходзілася вялікая тэрыторыя і непасрэднага доступу да Віцебска, відаць, не было. Таму Вітаўт вымушаны быў атакаваць саюзныя віцебскаму князю землі. Першы ўдар прыйшоўся на Друцкае княства. Тамашнія князі не супраціўляліся, мабыць таму, што разам з Вітаўтам ішоў Скіргайла, іхні блізкі родзіч ды Альгердавіч. Яны выйшлі са свайго старажытнага горада і паддаліся Вітаўту ў паслушэнства. Затым Вітаўт са Скіргайлам акружылі Оршу, аднак „аршане зачыніліся ў горадзе і абараняліся два дні“, — чытаем у „Хроніцы Быхаўца“, але і яны паддаліся.

Хаця Вітаўтава войска выдатна падмацавалі другане, аршане і дружына смаленскага князя Юрыя, які дабравольна падпарадкаваўся Кейстутавічу, з ходу ўзяць Віцебск ім не ўдалося. Віцябляне пад умелым кіраўніцтвам свайго юнага князя стойка абараняліся. Аблога зацягнулася. „Вітаўт бесперапынна штурмам і стральбою атакаваў абодва замкі, але і Свідрыгайла з немцамі магутна і хітра абараняўся“, — сцвярджае „Хроніка літоўская і жамойцкая“. Наколькі заядлай была абарона віцяблян, найбольш яскрава сведчыць тое, што аграмаднай Вітаўтавай арміі толькі пасля чатырох тыдняў безупынных стральбы ды штурмаў удалося здабыць Ніжні замак. Тады ён, „укаціўшы гарматы ў мураваную царкву ў Ніжнім замку, разбіваў мур Верхняга замка“, — расказвае тая ж „Хроніка“.

Неабходна заўважыць, што гэтай царквой аказаўся славуты Благавешчанскі храм, старажытнейшая мураваная віцебская пабудова, якой ужо тады было больш за 250 год. Прафанавалася і руйнавалася выдатная скарбніца нашай культуры. Віцебская Благавешчанская царква славілася арыгінальнасцю архітэктуры, багаццем унутранага дэкору, каштоўнымі іконамі, літургічным начыннем, рукапіснымі багаслужэбнымі кнігамі. Пра фрэскавы роспіс, якім былі ўпрыгожаны сцены і столь храма, вядомая сучасная беларуская мастацтвазнавец В. Церашчатава піша: „аб высокім майстэрстве выканання сведчаць тонкасць колеравых спалучэнняў, яркасць і чысціня таноў, мяккасць колеравых пераходаў“. Тады, мабыць, у гэтай царкве ўжо стаяў саркафаг з астанкамі нядаўна памёршай вялікай княгіні Ульяны. Здабыўшы не ўшанавалі ні святасці храма, ні спакою памёршай. Нават той жа Скіргайла, які тут быў ахрышчаны і якога родная маці тут пажадала спачыць навечна. Прага ўлады заглушыла ўсе чалавечыя пачуцці...

Хаця Ніжні замак быў здабыты, аднак Верхні яшчэ доўга абараняўся. Толькі калі не стала харчоў і людзі пачалі паміраць з голаду ды адхіляцца ад свайго князя, Свідрыгайла паддаўся. Вітаўт загадаў яго акаваць і адправіў каралю Ягайлу ў Кракаў, „а сам у Віцебску рыцарства сваё паставіў“, — падае згаданая ўжо „Хроніка“. Такім чынам і Віцебская зямля апынулася пад Вітаўтавым панаваннем. Гэта быў яго чарговы важны крок у пабудове магутнай свае дзяржавы.

Калі Свідрыгайла апынуўся ў Кракаве і прадстаў перад абліччам караля, у Ягайлавым сэрцы нешта зварухнулася. Ён загадаў Вітаўту аддаць наймалодшаму Альгердавічу ў трыманне Бранск і Ноўгарад-Северскі з прыналежнымі да іх землямі, значыць, ранейшы Карыбутаў удзел. Такім чынам кароль наўмысна ці не, але пасеяў варажосць паміж сваімі ж братамі. Для Свідрыгайлы гэта ўсё ж было лепшае, чым цёмны і сыры склеп у якой-небудзь крэпасці. Аднак ці магло тое задаволіць амбітнага Альгердавіча?

Што і казаць, непрывабную ролю ў гэтым паходзе Вітаўта ў Віцебскую зямлю адыграў Скіргайла. Гэта ж імем Ягайлы ды Скіргайлавай асобай прыкрываў Кейстутавіч свае ўзурпатарскія імкненні. Але ці задарма?

Мікола Гайдук

(Працяг са стар. 1)

Мар'ян Пецюкевіч. Яшчэ даваенны віленскі этнограф, былы працаўнік Віленскага беларускага музея, ён добра ведаў матэрыяльную культуру беларуска-польскага пагранічча не толькі як спецыяліст, але і з аўтопсіі — ён паходзіў з беларускай вёскі. Заслугай былога дырэктара з'яўляецца і тое, што па сённяшні дзень у бібліятэчных зборах Торуньскага музея шмат можна знайсці беларускіх выданняў, у тым ліку і БГКТ.

Сёння Торуньскі этнаграфічны музей — гэта вялікі комплекс будынкаў разам з этнаграфічным паркам у самым цэнтры Торуня. Па колькасці этнаграфічных аб'ектаў займае ён трэцяе месца ў Польшчы (за кракаўскім і варшаўскім музеямі). Супрацоўнікі музея, па-за карпатлівай працай па збору, ахове і кансервацыі экспанатаў, вядуць шырокую асветна-прапагандысцкую работу з грамадствам. Рэгулярныя заняткі са школьнай моладдзю і нават з дашкольнікамі, сустрэчы з народнымі паэтамі, мастакамі. Музей вядзе таксама вялікую выдавецкую дзейнасць. У большасці — гэта манаграфічныя апісанні народнай творчасці — ганчарства, рукадзелля, будаўніцтва, рыбалоўства, звычаяў і фальклору, лекавання і іншых.

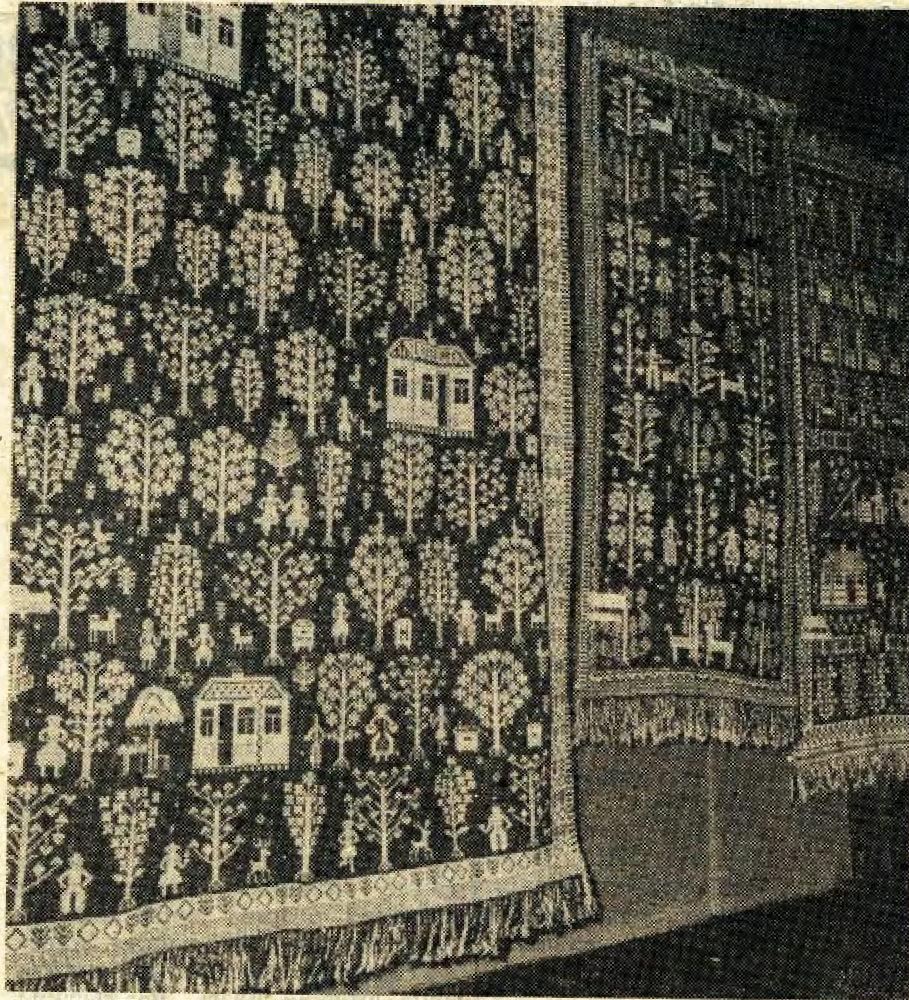

Сакольскія дываны ў Торуньскім этнаграфічным музеі.

Адной з форм такой працы былі і нашы „Сустрэчы з фальклорам“ у Торуні.

КАНЦЭРТ

Беларускі фальклор у выкананні гарадоцкага калектыву трапіў на торуньскую сцэну ў момант, калі аддадзена была ў карыстанне новая глядзельная зала. Ёсць там, праўда, цудоўны амфітэатр, але выкарыстоўваецца ён, галоўным чынам, летам. Гарадоцкі калектыў быў другім, які выступіў ужо на новай сцэне. Прыемная зала на 200 месц, добрая акустыка, асвятленне далі калектыву магчымасць паказаць сябе ў поўнай красе.

На канцэрт у музеі былі запрошаны члены Торуньскага этнаграфічнага таварыства, Торуньскага таварыства культуры, прадстаўнікі мясцовых улад, нават прадаваліся ўступныя білеты.

Нашых самадзейнікаў моцна турбавала пытанне: ці зразумеюць гледачы беларускую мову, на якой ставілася ўся сцэнка, не гаворачы ўжо і пра песні? Як дакладней давесці да новага гледача нашыя звычаі, як лепш паказаць нашу культуру, нашы песні і музыку? Хваляваліся моцна.

І вось выйшлі на сцэну. Ужо першыя беларускія словы выклікалі жывую рэакцыю гледачоў. Нараканні жанчын перад вясельнай хатай на сваіх мужоў — і такіх, і сякіх, выхвалянкі, чый муж горшы, а чый лепшы, выклікаў галасны смех у зале, часам раздаваліся апладысменты. А калі жанчыны заспявалі вясельныя песні, калі складалі народнымі прымаўкамі маладым пажаданні, зала ўжо была актыўным удзельнікам беларускага вяселля. А пад канец пастаноўкі гледачы нават частаваліся вясельнымі пірагамі (Ніна Цыванюк аббегла залу з поўным вялізным рэшатам гарадоцкага вьшеку), а Марыся Міруць, салістка калектыву, частавала нават „салоджанай гарэлкай“.

Пасля сцэнкі спявалі сола і ў дуэце Юрка Налівайка і Сцяпан Копа, а потым паявіўся на сцэне ў поўнай красе беларускага народнага адзення ўвесь гарадоцкі калектыў. Ужо адно толькі яго паяўленне на сцэне выклікала ў зале бурныя апладысменты. Гадзінны канцэрт беларускіх песень торуньская публіка не толькі вытрымала, але прыняла з вялікім энтузіязмам, дамагалася бісавання. Нямала было ў зале старэйшых жанчын, якія голасна падспеўвалі калектыву. Адчувалася, што многія песні ім знаёмыя, можа нават з дзяцінства. І гэта пацвердзілася пасля канцэрта.

Як толькі сціхлі апошнія

ЗМАГАННЕ ЗА ВІЦЕБСК

Калі сёння хоць мімаходам зірнуць на тое, што дзеялася шэсць стагоддзяў таму назад на беларускіх землях, дык перш за ўсё ўражвае незвычайная адасобленасць, міжусобная адчужанасць ды проста дзіцячая бездапаможнасць шматлікага княжацкага роду Альгердавічаў у адносінах да знішчальнага наступу на іх Вітаўта. З якойсьці прасцяцкай, нявольнічай паслухмянасцю падпарадкоўваецца Вітаўтавым пажаданням кароль Ягайла, цалкам здаецца на ласку Кейстутавіча мужны Скіргайла, трапляе ў ягоную няволю ганарлівы Карыбут. І самае дзіўнае, што ніхто з іх нават пальцам не зварухнуў, каб аб'яднацца ды хаця б спрабаваць даць супольны адпор захопніку. Болей таго: Вітаўт патрапіў пазбывацца Альгердавічаў рукамі саміх Альгердавічаў. Скарыць Скіргайлу дапамагаў яму сам кароль Ягайла, а здабываў ён Северскае княства ды адпраўляў у падзямеллі віленскага замка закаванага ў ланцуті Карыбута з сям'ёю таксама з ведама каралеўскага. Ніхто з Альгердавічаў нават і не падумаў дапамагчы гэтай чарговай ахвяры Вітаўтавага узурпатарства войскам ці хоць якім-небудзь іншым спосабам. Усе з дзіўнай абыякавасцю назіралі за расправай Кейстутавіча над іхнімі роднымі братамі і, як цяляты ў бойні, пакорліва чакалі свае пагібельнай хвіліны. І ў гэтым якраз наймацней праявіліся незвычайныя здольнасці Вітаўта.

Гэты маразм старэйшых братоў ды трагічны лёс князя северскага Карыбута канчаткова адпіхнуў ад іх наймалодшага Альгердавіча, князя крэўскага і віцебскага Льва-Свідрыгайлу, і ён з самымі блізкімі яму рыцарамі накіраваўся да крыжакоў. Тыя з выкарыстаннем такой прыхільнай для іх нагоды не марудзілі, бо, мабыць, Альгердавіч, ідучы за прыкладам свайго старэйшага стрыечнага брата Вітаўта, у Мальбарку не скупіўся на абяцанні, ахвотна падпісваў усялякія абавязацельствы. Таму, калі верыць запісу ў „Хроніцы літоўскай і жамойцкай“, неўзабаве „Свідрыгайла з прускімі немцамі і з французамі пайшоў на Літву (г.зн. Вялікае княства Літоўскае — М.Г.) ракою Нёманам і сушай, усюды валасці агнём і мячом ваюючы. Некалькі крэпасцяў у Жмудзі і Літве здабыў. Потым падышоў пад Вільню і здабываў яе два месяцы, беспярэпынна штурмуючы ды абстрэльваючы абодва замкі, а калі не змог — прэч адступіў“. Вядома, Вітаўт не астаўся ў даўгу і адудзячыўся паходам у крыжацкія уладанні. Словам, паўтарылася ўсё тое, што было яшчэ нядаўна, толькі Вітаўт са знішчальніка свае радзімы раптам перамяніўся ў яе абаронцу ад крыжакоў ды іх саюзнікаў. Ён чакаў нагоды, каб абясшкодзіць свайго маладзенькага канкурэнта да вялікакняскага каўпака. І такая спрыяльная акалічнасць неўзабаве надарылася.

У канцы 1392 г. памерла вялікая княгіня Ульяна. Апошнія гады жыцця не паскупілі ёй расчараванняў і трывог. Яна ж усё жыццё слушна бачыла ў Кейстуце і яго нашчадках найбольшую пагрозу намыснасці яе дзяцей, Альгердавічаў. Пакуль яна мела сілу, старалася ўсведамляць і перасцерагаць сваіх сыноў, і тыя, як відаць, крыху ўлічвалі словы маці. Аднак разам з тым, як яны аддаляліся ад яе, прытуплялася іхняя насцярожанасць і пачаў браць верх Вітаўт Кейстутавіч. Мабыць, якраз паніжэнне Скіргайлы ды зняволенне Карыбута моцна ўстрывожыла вялікую княгіню, і за яе парадай Свідрыгайла пачаў шукаць апоры ў Ордэне. Прыкрая звестка пра няўдалы паход найменшага сына заспела яе ўжо на смяротнай пасцелі і паскорыла скон. Нарадзіла і выгадавала вялікая княгіня сем сыноў і пяць дачок, але закрылі ёй вочы чужыя людзі...

Не без уздзеяння Вітаўта кароль Ягайла пасля смерці маці на колішні Альгердаў, а затым і ягоны ўдзел, княствы Крэўскае і Віцебскае, паставіў намеснікам свайго лоўчага Фёдара Вясну. Вядома, што на вестку пра гэта Свідрыгайла адразу адчуў сябе цалкам пазбаўленым бацькаўшчыны, бяздомным князем-ізгоем. Доўга не чакаючы, маладзенькі Альгердавіч энергічна ўзяўся за падрыхтоўку паходу ў Віцебскую зямлю, каб адбіць яе для сябе. Арганізатарам ён аказаўся ўдалым: не толькі патрапіў забяспечыць моцную падтрымку з боку крыжакоў, але і „баяр рускіх, таксама казакаў многа збунтаваўшы“, залучыў пад свае харугвы, як падае „Хроніка літоўская і жамойцкая“. З гэтага вынікае, што Свідрыгайла карыстаўся папулярнасцю ў насельніцтва паўночна-ўсходніх беларускіх зямель: да яго далучалася беларускае праваслаўнае рыцарства і вольны люд. Тыя „казакі“, пра якіх гаворыцца ў „Хроніцы“, — гэта якраз незалежныя ад баяраў і князёў сяляне, уцекачы-нявольнікі ды іншы непадуладны народ. Яны трымаліся „нічыйнай“ зямлі на розных памежжах, між іншым, на рубяжах Вялікага княства Літоўскага з Ордэнам і Маскоўскім княствам. Шмат іх было і на тэрыторыі цяперашняй Беласточчыны, асабліва над ракою

Жыла-была легенда

РУХ, ЯК У КУРАШАВЕ

На Беласточчыне ёсць дзве вёскі з гэтай назваю і абедзве яны ляжаць у колішнім Гайнаўскім павеце. Нашая знаходзіцца ў Чыжоўскай гміне паміж Каменем і Чыжамі на рацэ Локніца на тэрыторыі даўнейшай Лядскай пушчы. Аб тым, што была тут пушча, сведчаць назвы палёў, урочышчаў і мясцовасцей. Хаця б Ляды, вёска, якая знаходзіцца ў двух-трох кіламетрах на захад ад Курашава. Назва тапанімічная, узятая ад усходнеславянскага „lada", „ladina", што абазначае поле на месцы лесу, адлог, парослы пустазеллем або самарассеянымі маладымі дрэвамі. Гэта ж выразна паказвае на тое, што мусіў быць тут раней лес, каб магла пазней паявіцца пасека. Вёска немалая. Паводле першага ўсеагульнага спісу Польскай Рэчыпаспалітай, праведзенага 30 верасня 1921 года, налічвала яна тады 136 будынкаў і 456 жыхароў. Сённяшні яе лёс, так як і кожнай вёскі, а ўжо асабліва на Беласточчыне — самапамiранне. Вёска парафіяльная, мае сваю царкву.

Дакументы гавораць, што вёска заснавана яшчэ перад 1570 годам і сваю назву ўзяла ад імя Кураш. Відаць быў гэта той чалавек, які даў пачатак вёсцы, закладаючы сярод пушчанскіх нетраў сваю сялібу. Хаця мясцовая легенда гаворыць інакш. Паводле яе было тут двух жыхароў.

А было яно так. Пасяліліся над Локніцай, на тэрыторыі сённяшняй вёскі двух братоў. Прасторы было многа. Рубалі лес, павялічвалі свае гаспадаркі. Жылі ў згодзе. Дапамагалі адзін другому, пакуль не прыдбалі курыцу. Курыца была адна, а гаспадароў двух. Не несціся ж ёй два разы ў дзень, а яйка на палову не разрубаеш.

— Не сварыцца ж нам за птушку, — вырашылі браты. — Адзін дзень хай нясецца аднаму, другі дзень — другому.

На тым яны і згадзіліся. Злавілі вечарам птушку, пашчупалі — з яйкам. Кінулі жэрабя.

— Значыць, заўтра нясецца табе, а паслязаўтра мае яйка, — сказаў брат брату і разыйшліся.

Так яно і было. Але аднойчы брат, якому прыпадала чарга, ідзе да седала і бачыць — яйка без шкарупіны. У руках пераліваецца. Ён за яго — і да брата.

— То такі дагавор мае быць! Сабе бярэш добрыя, а з маіх шкарупіны здзіраеш. Курыца, дык супольная, а карысць хочаш сам мець! — і як не шпурне бурхлем у брата. — Забірай, а я бяру курыцу. Сам дапільную!

Брат не ўступае.

— За адно яйка жывую курыцу?!

І пачалі ганяцца за птушкаю. Тая ў ногі — яны за ёю. Паміж дрэвамі, па кустах. Толькі пер'е сыплецца і кудахканне разлягаецца. Прытым такога шуму нарабілі, што аж страх. Злавілі. Трымаюць абодва і гарлапаняць на ўсё наваколле.

— Паслухай! — апамятаўся неяк адзін. — Давай зробім так. Няма яек тваіх ці маіх. Ёсць нашыя, бо ад нашай яны курыцы. Складзем тыя, што маем, пасадзім на іх курыцу, выклююцца малыя і падзелімся куранятамі.

Так і зрабілі. Чакаюць тыдзень, два чакаюць. Ёсці толькі курыцы ў будан падкідаюць. Зноў згода паміж імі запанавала. Але час ідзе, а куранят не чуваць. Вырашылі паглядзець. А яйкі як ляжалі, так і ляжаць.

— Можа, кураняты прабіцца не могуць, — гаворыць адзін.

— Давай тады прабём з адно, — кажа другі.

Прабілі. А з яго як не бухне смурод. І пачалося.

— Гэта ты сапсаваных падлажыў! — крычыць адзін.

— Гэта твае баўтуны! — не сапступае другі.

І давай шпурляць адзін у аднаго. Зноў шум. Зноў гармідар. Калі апошняе яйка на сціне разлілося, агледзеліся, што курыцы няма. Тая, відаць, скарыстаўшы з прыадчыненых дзверцаў, дала драпака ў лес, толькі яе і бачылі. Колькі не ганяліся, колькі не крычалі і не клікалі — не вярнулася.

Вось гэты рух вакол курыцы і даў, паводле легенды, назву вёсцы. А людзі па сённяшні дзень, акрэсліваючы нейкую бессэнсоўную беганіну, гавораць — рух, як у Курашаве. Аналагічна да таго, прыкладна — „Дзьме, як у Кляцкім", ці „Цёмна, як у магіле".

Міхась Шаховіч

Сардэчныя тайны

Сэрцайка!

Я, як шматгадовы чытач рубрыкі „Сардэчныя тайны", ведаю, што кранаеш у ёй многа праблем, з якімі звяртаюцца да цябе твае чытачы. На жаль, не заўважыў я, каб хтосьці напісаў да цябе пра клопаты цесця. Таму, але, зразумела, не толькі таму, вырашыў я з табою падзяліцца маім няшчасцем.

Ажаніўся я вельмі маладым з дзяўчынай, з якой выпадкова пазнаёміўся на вясковай забаве. Потым бачыў яе раз ці два — і трэба было жаніцца. Шуму ў хаце было вельмі многа, бацькі нават раілі, каб я неяк уцёк ад яе. Мы, аднак, пажаніліся. Як потым я пераканаўся, не трапіў найгорш. Дзяўчына была скромная, разумная, і што найважнейшае — вельмі мяне кахала.

Неўзабаве было ў нас ужо двое дзяцей — сын і дачушка.

Прайшло крыху гадоў, на якія наракаць не магу, і Янка (так назвалі мы нашага сына) прывёў нявестку. Дзяўчына была сапраўды вельмі прыгожая.

Жылі мы спачатку супольна ў адной невялікай кватэры. Праўда, што маладыя мелі свой пакойчык, але на кожным кроку мы мусілі сустракацца. І з гэтага, думаю, выйшла цэлая бяда.

А было гэта так. Аднойчы ноччу, калі ў хаце былі толькі я і нявестка, здарылася штосьці страшнае. Яшчэ цяпер, калі пра гэта думаю, не магу сабе ўявіць, як гэта магло здарыцца. Калі, змучаны цэлым днём, я хацеў легчы ў пасцель, убачыў у ім маю нявестку. Не ведаючы, што раблю, зрабіў я так, як зрабіў бы кожны сапраўдны мужчына на маім месцы. Гэта была цудоўная ноч. Да гэтай ночы я проста не ўяўляў сабе, што палавыя зносіны могуць даць чалавеку столькі радасці і задавальнення. Апамятаўся я толькі тады, калі гэта цудоўная з'ява выплыла з маёй пасцелі, цалуючы мяне на канец у лоб.

Не думай, Сэрцайка, што я настолькі дурны, каб не разумець, што мой учынак вельмі дрэнны, што зрабіў я крыўду маім дзецям і цэлай сям'і. Аднак, калі гэтакая ноч паўтараецца, я раблю тое ж самае. Ці сапраўды я з'яўляюся чалавекам, якому трэба толькі спачуваць, а можа ёсць нейкі выхад?

Кастусь

Кастусь! Выхад ёсць — за дзверы! За дзверы павінен быў ты выкінуць сваю каханую нявестачку, калі ўлезла да цябе ў пасцель. Ты пішаш, што, застаўшы яе ў сваёй пасцелі, ты зрабіў так, як зрабіў бы на тваім месцы кожны сапраўдны мужчына. А я хачу табе сказаць, што кожны сапраўдны мужчына выгнаў бы яе. А ты зрабіў не як цесць, не як бацька, а як сапраўднаяануча, распуснік! А мо ў цябе ўжо іншых магчымасцей няма, што так паляцеў на сваё дзіця амаль? Не дарос ты да таго, каб быць цесцем, бацьку ж перш за ўсё найбольш павінна залежыць на шчасці дзяцей, а ты найбольш думаеш пра сваё мінутнае шчасце.

Так што расказ твой быў не пра клопаты цесця, а пра яго распусту і яго нявестку-распусніцу. Сам падумай, якое ж у яе можа быць пачуццё да цябе, калі яна нават цалуе цябе ў лоб, як бацьку?!

Бедны Кастусь! Мабыць, бацькі твае мелі рацыю, калі казалі, каб не спяшаўся. Відаць, не паспеў ты раскахацца ў сваёй дзяўчыне, як стала яна ўжо тваёй жонкай, а тады ўжо пайшло па пахілай. А каб быў не жаніўся, ды пачакаў крыху, то мо б калісь і на сённяшнюю сваю нявестку трапіў, калі была яна яшчэ паненкай...

Сэрпайка

З літоўскай кухні

СВЯТЫ НЕ ЗА ГАРАМІ

КМЕННЫ КВАС

На 15 дэкаў кмену трэба ўзяць 40 дэкаў цукру, 5 літраў вады, палавіну лімона, 1 дэка дрожджэй.

Памыты кмен заліць вадой і варыць, накрыўшы, каля паўгадзіны. Тады кмен працадзіць, а да атрыманага адвару дадаць нарэзаны скрылёчкамі лімон, цукар, а астудзіўшы — расцертыя з цукрам дрожджы. Квас патрымаць у цёплым месцы двое сутак. Пасля гэтага квас працадзіць праз марлю, разліць у бутэлькі, шчыльна заткнуць коркамі і пакінуць у халодным месцы.

Праз трое сутак квас можна піць.

КВАС НА МЁДЗЕ

На 1 літр мёду трэба ўзяць 10 літраў вады, 20 дэкаў дрожджэй, 20 дэкаў разынак, 3—5 лімонаў.

Мёд заліць кіпетнем і мяшаць, пакуль не распусціцца. Дрожджы расцерці з цукрам і дадаць іх да разведзенага мёду. На адны суткі паставіць раствор у цёплае месца. Тады зняць з яго пену, выціснуць лімонны сок і дадаць яго разам з разынкамі ў мёд. Квас разам з разынкамі разліць у бутэлькі, шчыльна заткнуць коркамі і паставіць у цёплае месца. Праз тры дні можна яго піць.

Гэтакі квас у Літве падрыхтоўваюць на святы і вяселлі.

ЖУРАВІННЫ КВАС

На 20 дэкаў журавін трэба ўзяць 1 кг цукру, 4 дэкі дрожджэй, 10 літраў вады, каля 50 разынак, ванілін або ванільны цукар.

Памытыя журавіны заліць вадой і закіпяціць. Закіпяціўшы, ягады адцадзіць. У атрыманы сок дадаць цукар. Сок астудзіць, дадаць да яго расцертыя з цукрам дрожджы і паставіць у цёплае месца на адны суткі. На наступны дзень сабраць пену, дадаць разынкі і кавалак пасечанай палачкі ваніліну ці ванільны цукар. Разліўшы ў бутэлькі, шчыльна заткнуць коркамі і паставіць на 2—3 дні.

Журавінны квас гэта вельмі смачны і здаровы напітак.

Гаспадыня

ВЕР-НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Прысніўся мне нейкі дзіўны сон. Баюся, ці не буду мець нейкіх клопатаў на рабоце. Во прыснілася мне дзяўчына, якая працуе на нашым прадпрыемстве і я разам з ёю лезла па нейкай драбіне. І валаклі мы ў мяшку па гэтай драбіне яблыкі. Лезлі, лезлі высока, уцягнулі мяшок, паставілі яго і тут жа агледзеліся, што завысока мы залезлі. Трэба было ніжэй. Пачалі мы злазіць назад, яблыкі з мяшка рассыпаліся і пакаціліся па зямлі. Што гэта такое?

Вера

Вера! Наогул, калі сніцца, што перад чалавекам паўстае нейкая перашкода, сцяна, або лезе ён уверх пад нейкую гару ці па драбіне, то абавязкова трэба спадзявацца нейкіх цяжкасцей, якія наваляцца на цябе. У тваім сне вы лезлі з сяброўкай, з якой працуеце на адным прадпрыемстве, уверх па драбіне. Ужо само гэта гаварыла б пра нейкія затрудненні, якія выйкнуць у цябе па рабоце. Але ёсць у тваім сне яшчэ і іншы элемент. Вы ж валаклі ўверх мяшок з яблыкамі. Яблыкі заўсёды абазначаюць нейкія непрыемнасці, сварку, раздор. А ваш жа мяшок з яблыкамі яшчэ і рассыпаўся, калі спрабавалі злазіць назад. Адным словам, будзе нейкі смурод.

Астрон

Зорка
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Васіль Хомчанка

ДОСЛЕДНЫ ГАРБУЗ

На агародзе сарвалі гарбуз, зварылі кашу. Каша выйшла смачная, але несалодкая, і давялося сыпаць у яе цукар.

Юля сказала:

— Вось каб гарбузы былі такія, як кавуны, то і цукру не трэба было б падсыпаць.

Яе брат пяцікласнік Віця задумаўся: а чаму б не вывесці новы гатунак гарбузоў — салодкіх? Вывелі ж вунь бульбу, багатую на крухмал, агуркі даўжынёй паўметра. А пра салодкія гарбузы ніхто не падумаў. А гэта ж, відаць, не так і цяжка зрабіць: скрыжаваць кавун з гарбузом, і выйдзе нешта сярэдняе — салодкае, як кавун, і вялікае, як гарбуз.

Віця сказаў пра гэта бацьку.

— Малайчына, — пахваліў той сына, — часам і ў тваю галаву прыходзяць цікавыя думкі. Паспрабуй. Толькі ведай, што выніку чакаць прыйдзецца доўга. Вучоныя дзесяткі гадоў працуюць над адным гатункам.

Гэта Віцю не задавальняла, і ён пачаў шукаць больш лёгкі спосаб. Узяўся за кнігі. З іх Віця даведаўся, што ўсе расліны паглынаюць вільгаць не толькі каранямі, але і лісцямі, нават сцяблом. Віця падумаў: а што, калі апырскваць гарбузнік цукровым растворам? Ці не стане ад гэтага гарбуз салодкі?

Падзяліўся сваімі думкамі з Юляй. Яна параіла:

— Трэба гарбузнік надрэзаць і апусціць надрэзаны канец у раствор. Раствор і ўсмокчацца.

Ну і галава ў Юлі, дадумалася ж!

Яны так і зрабілі. Налілі ў міску вады, насыпалі цукру і апусцілі ў раствор гарбузнік з невялікім надрэзам. Няхай цяпер смокча ваду з цукрам, няхай наліваецца салодкім сокам.

Міску з растворам паставілі вечарам. А ранкам прыйшлі паглядзець і ўбачылі, што міска пустая, нават сухая. Вось дык гарбуз, за ноч усё ўсмактаў!

Некалькі вечароў Юля і Віця налівалі ў міску салодкую ваду. І кожны ранак яна была пустая.

Пра свой дослед яны нікому не гаварылі, нават бацька нічога не ведаў. Хацелі паднесці яму салодкі гарбуз як нечаканы падарунак. Вось здзівіцца!

Прайшоў тыдзень. Гарбуз падрос, пачаў жаўцець — прыкмета, што ён ужо спелы. Дзеці вырашылі назаўтра сарваць яго. Апошні раз налілі ў міску цукровага раствору ды яшчэ і лісце ім апырскалі.

Віця пайшоў у хату глядзець тэлевізар, а Юля засталася на агародзе.

Раптам сястра ўбегла ў хату, схапіла Віцю за руку і пацягнула за сабой. Выгляд у яе быў такі, быццам яна ўбачыла кракадзіла ці марсіяніна.

— Міска пустая! — падвёўшы брата да доследнага гарбуза, сказала яна.

Сапраўды, у місцы не было ні кроплі вады. Вось дзівосы! Няўжо за некалькі хвілін гарбуз змог выпіць усю міску? Што ён — насос? Віця агледзеў гарбузік, паляпаў па гарбузу. Ён быў цвёрды як камень і адгукнуўся звонкім гулам.

— Выпіў! — сказаў Віця, але няўпэўнена.

Юля не згадзілася:

— Не можа гэтага быць! Давай яшчэ нальём і паназіраем.

Так і зрабілі. Налілі раствору, селі і пачалі чакаць. Сядзелі пяць хвілін, дзесяць. А вады ў місцы не меншала.

— Ну? — сказала Юля. — Цяпер паверыў, што гарбуз не можа паглынуць раствор так хутка?

— Ён ужо сыты, вунь колькі выпіў, — не здаваўся Віця. — Гарбуз як чалавек: хоча — п'е, не хоча — не п'е.

Пасядзелі яшчэ хвілін дваццаць і задумаліся: калі раствор выпіў не гарбуз: то хто ж? Можа, і раней нехта іншы выпіваў?

Яны сабраліся ўжо ісці дамоў. І ў гэты момант праз шчыліну ў плоце ўлез суседскі Жучка і кінуўся да міскі! На дзяцей гаўкнуў: ці то адганяў ад міскі, ці то дзякаваў за салодкую ваду, якую ставілі яму кожны вечар.

— Эх ты, Жучка, — сказала засмучаная Юля. — Сапсаваў наш дослед...

Яны сарвалі гарбуз, Юля вы-

(Працяг на стар. 10)

Дыскатэка ў гмінным доме культуры ў Дубічах-Царкоўных. Фота Л. Пільскага

Станіслаў Шушкевіч

ВЕРАБ'Я НАЗВАЛІ ЦІЎ

Танцавалі матылі
Па-над светлаю крыніцай.
Усе шчаслівымі былі,
Бачылі сябе ў вадзіцы.

У вадзіцы, нібы ў люстры,
Відаць хмаркі, відаць сонца,
З матылямі камар шустры
Быў шчаслівым тут бясконца.

Матылі, малы камар,
Могуць узляцець да хмар,
Ды нашто ім тое неба,
Усё тут добра, так як трэба.

Тут пpасторна, светла, ціха,
Спіць ад ранку ў лесе вецер.
На якое ж далеч ліха!
Дзе ж такое месца ў свеце?

А маленькі верабей,
Скок, на водмель ён усеўся.
Ножкаю пясок грабе.
Светлы колер куды дзеўся?

Вераб'я назвалі Ціў,
Ён вадзіцу замуціў.
Сам не змог цяпер напіцца,
Стала мутнаю вадзіца.

Авяр'ян Дзеружынскі

ДЗВЕ СЯБРОЎКІ

Дзве сяброўкі,
Як сарокі,
Тараторaць
Цэлы дзень.
І за тою
Балбатнёю
Марна час
У іх ідзе.

Траскатаць
Сарокам можна —
Бо зрабілі ўжо
Дамок.
А дзяўчынкі-балбатліўкі
Не рыхтуюць
Хатні ўрок.

Дзве сяброўкі-тараторкі
Не суцішацца ніяк.
Толькі двойкі,
Толькі тройкі, —
Лепшых ім
Няма адзнак.

Віктар Гаўдзей

ПАЛКАН

Калі чужы
Пакажацца ля плоту,
Палкан забрэша
На яго ў ахвоту.

Шкадуе верабей:
— З якой нагоды
На ланцугу сядзіць
Палкан заўсёды?

Кот адказаў,
Зірнуўшы на падстрэшак:
— Таму што ён
Не мяўкае, а брэша.

Нэлі Тулупава

НОЖКІ

Кую, кую, ножку,
Паеду ў дарожку.
Трэба коніка каваць —
У дарожцы начаваць.
На галінках — птушкі,
Жвавыя пяюшкі.
Зорачкі — на кветках,
У калысках — дзеткі.

СПОВЕДЗЬ ШПУНДЗІКА

(2-гі ўрывак з аповесці)

Уладзімір Ліпскі

У нашай сям'і, жартуе бацька, адбываецца „сацыяльны працэс" збліжэння горада і вёскі.

Маці і бацька мае — былыя вяскоўцы. Гарадскімі зрабіліся. А я чыста гарадскі тып. Яны нарадзілі мяне, выкармілі, выгадавалі ў горадзе.

Дык хто ж яны, гэтыя людзі, ад якіх я пайшоў зялёным парасткам?

Маці — Яніна Іванаўна. Дальбог, нешта ёсць у ёй ад Леанардавай „Джаконды". Такі ж ласкавы, панікнёны пагляд. Такі ж прыгожы твар і добрая, ледзь прыкметная ўсмешка.

Праўда, раней яна ўсміхалася часцей. Ямачкі на шчоках і роўныя, бялюткія зубы, зіхатлівыя вочы і каштанавая грыўка на акруглым ілбе — усё гэта для мяне дарагія абрысы.

Мае пятнаццаць гадоў даліся ёй не маннай нябеснай. У каштанавую грыўку ўпляліся сівыя валасы, пад вачамі пачалі збірацца маршчынкі.

Маці мая — інжынер, працуе на заводзе, член бацькоўскага камітэта ў школе. А ўвогуле, як кажа бацька, яна — „шыя" нашай сям'і.

І вось у маю галаву пачало прыходзіць прасвятленне. Пачынаю разумець, колькі непатрэбных клопатаў прынёс сваёй мацеры. Чым адплочваў за яе бязмежную любоў?

Джынсы мне купіла, а яна ж так хацела за тыя грошы набыць сабе прыгожыя басаножкі. Помню, заўпарціўся: не хачу ехаць у лагер! Мама здала сваю пуцёўку ў санаторый і паехала са мной да бабулі.

Мая бабуля Хрысціна, маміна маці, жыве ў вёсцы Малінаўка. Дзядулю расстралялі паліцаі за тое, што памагаў партызанам, даў прытулак раненым. З тае пары бабуля адна. Трымае карову, свінню. Сама косіць, абганяе бульбу. А калі мы прыязджаем — рада-рада. У мяне, гаворыць, сілы тады ўтройваюцца. І нічога не дае нам рабіць. Вы, гаворыць, і так у сваім горадзе затлуміліся, пагуляйце, адпачніце. Аднаго разу пачуў, як бабуля даводзіла суседцы: „Ай, Волька, пражыла жыццё, што ў ступе пратаўклася". Мне саромна стала гуляць у бабулі. А яна кажа, што гэта я падрос.

Пачынаю разумець, чаму мама ніколі не скардзіцца на хатнюю таўкатню, а працуе, спяваючы. Яе ж бабуля навучыла ўсяму. Гэта ж у вёсцы процьма турбот. А ў гарадской кватэры адзіная вайна — з пылам ды з брудным посудам.

Дык вось, маці. Мне ўвесь час здавалася, што яна нарадзілася і жыве толькі дзеля мяне аднаго. Мне цяпер пятнаццаць гадоў, а ёй — трыццаць пяць. Значыць, нарадзіла яна мяне ў дваццаць. Хм, гэта ж у мяне хутка будзе яе ўзрост. А чаму са мной так абыходзяцца?! Я даўно ўжо не дзіця, даўно!

... Ну а што я ведаю пра свайго бацьку?

Ён журналіст. Часта ездзіць у камандзіроўкі. Вернецца ёй, садзімся ўсе разам на канапе і слухаем дарожныя ўражанні.

З бацькам я на „ты", як з сябрам. Але вуха востра трымаю. Мой давер старыя іншы раз накіроўваюць супраць мяне ж. Несумленна. Мо таму мы і найчасцей замыкаемся ад дарослых?

Цікава, што я прыдумаў бы, каб давялося пісаць бацькаву біяграфію? Ага, любы сынок Сяргуньчык, папаўся. Ну-ну, што ты ведаеш пра яго?

Працяг будзе

(Працяг са стар. 9)

ДОСЛЕДНЫ ГАРБУЗ

разала кавалачак, як гэта робяць з кавуном, сама ўкусіла і Віцю дала паспытаць.

— Гарбуз як гарбуз, — сказала яна.

А Віцю ён здаўся ўсё ж саладзейшым за звычайныя гарбузы, і, каб вырашыць спрэчку, ён даў пакаштаваць бацьку. Бацька пажаваў і выплюнуў.

— Вось каб цукрам яго падкарміць, — салодкай вадзіцай, як я калісьці рабіў. Развеў у місцы цукар, надрэзаў цяўнік.

— Тата! — не далі яму скончыць дзеці. — І твой раствор выпіў Жучка?

Бацька паглядзеў на іх здзіўлена.

— А вы адкуль ведаеце? Я ж вам, здаецца, ніколі пра гэта не расказваў.

— Угадалі, — засмяяліся Юля і Віця і расказалі пра свой дослед. Бацька таксама пасмяяўся. А пасля супакоіў:

— Не вешайце носа. Усе вашы адкрыцці наперадзе...

Барыс Сачанка

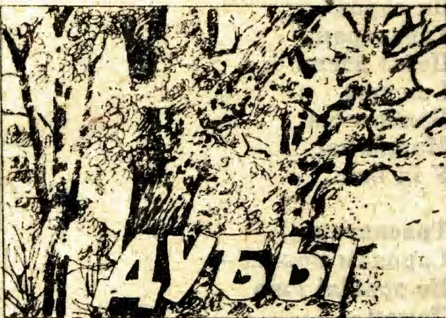

Яны стаялі пры ўездзе ў вёску, на поплаве, трохі ўбаку ад дарогі. Стаялі купкаю адзін пры адным — усе тры рослыя, тоўстыя, галлістыя. І калі б я ні вяртаўся дадому — бачыў яшчэ здалёк іх непакорныя, пышныя вершаліны. Сэрца маё адразу ж напаўнялася радасцю — пройдзе некалькі хвілін, і буду я ў сваёй знаёмай змалку хаце, сярод усяго такога звыклага, роднага, бышцам я ніколі нікуды і не выязджаў.

Самыя розныя ўспаміны ажывалі раптам. Пад дубамі мы, вясковыя хлапчукі, як толькі мінала доўгая, халодная зіма, раставаў снег, зеляне́ў поплаў, пасвілі свіней, раскладвалі вогнішчы, пяклі пячонікі, ляжалі ў цяньку, уставіўшыся вачыма ў бяскрайні блакіт неба, думаючы, марачы кожны пра сваё. Дубы не маўчалі, шумелі лісцем, асабліва калі блізка была навальніца, ліў дождж. Шумелі па-рознаму, то ціха, спаважна, то глуха, трывожна — гледзячы якое было надвор'е, адкуль і як дзьмуў вецер.

— Нешта дубы разгаманіліся, — казалі ў нашай вёсцы і пазіралі на неба: ці не набліжаецца чорная хмара, навальніца?

Ляцелі з лесу ці ў лес птушкі — прысядалі адпачыць на дубах. Затрымліваўся, не мінаў дубоў і калашмай-вецер, падоўгу гушкаўся ў галінах. Восенню, калі жаўцелі палі, прастарнелі лугі, вецер атрасаў з дубоў спачатку жалуды, а потым і лісце. Паднімешся ранеҗька з пасцелі, прабяжыш пад дубы, а там — услана жалудамі. Поўнымі, спелымі, нейкімі прадаўгаватымі, як кулі...

З усяе вёскі бывалі ў такую пару пад жалудамі людзі. Прыходзілі не толькі збіраць жалуды, але і нанізваць на пруцікі сухое калянае лісце. На лісці, усціляючы ім под печы, пяклі ў нашай вёсцы хлеб. Дубовае лісце з усімі яго пражылкамі прыгожа адбівалася на ніжняй скарынцы бохана, і скарынка была вельмі смачная. Смачная і пахла летам, дубамі...

Па дубах, па тым, як яны распускаліся, выкідвалі зялёнае полымя жыцця, вясною гаспадары і гаспадыні меркавалі, што ўжо можна, а што нельга сеяць і садзіць у агародах. Бо дубы — гэта не бярэзнік, не асіннік і нават не алешнік: яны ніколі не памыляліся, чулі, надзейна чулі, павярнула на цяпло ці ўсё яшчэ будзе стаяць на холадзе...

Словам, дубы належалі вёсцы, да іх усе прывыклі, і нават увіць сабе было цяжка, як можа быць вёска без такой красы — дубоў...

І вось сёлета дубоў не стала — усіх трох у адзін дзень: іх паваліла бура. Налящела неяк пад вечар знянацку, ды з такой сілай, што не ўстаялі волаты, голлем лялі на зямлю.

Вяртаючыся з горада ў вёску, я не ўбачыў іх пышных вяршалін. І мне зрабілася, як ніколі яшчэ, ні разу, неяк няўтульна, сумна. Да слёз шкада было дубоў, шкада было, што, выспеліўшы тысячы, мільёны жалудоў, дубы не пакінулі на поплаве нашчадкаў, не ўзгадавалі не ўзрасцілі такіх жа, як самі, волатаў...

Ах, чаму ж дубы былі такія неабачлівыя, бесклапотныя!...

Дый мы, вяскоўцы, таксама...

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 247235, Гомельская вобласць, Жлобінскі раён, с. Шчэдрын. Даніла́вай Наташы, Корзун Наташы і Гаўрыльчук Ілоне. Усе шасцікласніцы.

* * *

СССР, 346514, Ростовская обл., г. Шахты — 14, ул. Пульного, 7, кв. 6. Мироновай Лене. 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. К. Лібкнехта, 144, кв. 49. Павел Бадылевіч. 5 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Купрыянава, 15, кв. 46. Алёша Данільчык. 4 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск 36, вул. Волаха, 8, кв. 20. Алёша Бельскі. 4 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 168, к. 1, кв. 60. Лена Цітавец. 7 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 80. Оля Мацюшэнка. 8 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Р. Люксембург, 116, кв. 181. Таццяна Свірэпа. 8 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 53, кв. 58. Лена Ефіменка. 6 клас.

* * *

БССР, 220060, г. Мінск-60, вул. Волаха, 53, кв. 28. Аксана Мільгуй. 6 клас.

* * *

СССР, 686323, Магаданская обл., Сусуменский район, п. Широкий, ул. Школьная, 25, кв. 1. Барановой Лене. Дзяўчынка вучыцца ў 7 класе. „Мои подружки, — піша Лена, — уже переписываются с вашими читателями. Адрес Наташи Давыденковой был напечатан в „Зорьке", и она уже переписывается с девочкой Доротой. Пусть кто-нибудь напишет и мне."

Віктар Швед

НАТ ПАЧУХАЦЦА НЕ МОЖНА

Вожык ледзь брыдзе дарожкай
Са скалечанаю ножкай.
Запыталіся пры стрэчы:
— Дзе ж ты ножаньку
скалечыў?
А на гэта бедны вожык:
— Нат пачухацца не можна.

ГОЛАСНА ПАЧНІ ТЫ ПЛАКАЦЬ

Так няёмка стала таце,
Няма паслушэнства ў хаце.
Тупнуў моцна ён нагой:
— Хто тут будзе галавой?

Раіць бацьку малы Якаў:
— Голасна пачні ты плакаць,
А тады, ты мне павер,
Верх мець будзеш і давер.

ЗАГАДКА

Шустранькі,
Маленькі,
Сам у шэрай світцы
Шукае канапелькі,
Каб трохі пажывіцца.

Ніл Гілевіч

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

У квадраце рассыпана 35 кропак. Можаце іх нават палічыць. Заданне ваша — падзяліць квадрат трыма простымі лініямі на сем частак так, каб у кожнай часткі было 5 кропак.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1 „Зорка"

Piątek 18 XI — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Reforma gosp. 9.40 „Lot sokoła — młodość Fryderyka Engelsa" — serial NRD. 12.00 Hist. kl. II lic. 12.50 Współczesna genetyka, kl. I—IV lic.; 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.05 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.10 Rzemieślnicy. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.20 Tel. film dok. „Na początku był Sajgon". 18.00 70-lecie Odzyskania Niepodległości — „Po przewrocie majowym" 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Kleopatra" (1) — film USA. 21.45 Czas — mag. publ. 22.20 Barwy oręża polskiego — rep. z wystawy. 22.45 DT — Komentarze.

Sobota 19 XI — 7.00 TTR — s. III Fiz. 7.30 TTR — s. III Biol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Drops — mag. dla dzieci i młodz. oraz film prod. czech. „Czy nie jestem żółta?". 10.30 DT — Wiadomości. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Bellona — wojsk. pr. publ. 11.55 Tel. koncert życzeń dla honorowych krwiodawców. 12.25 Telewizja Prowincja — rep. 12.55 Do trzech razy sztuka — teleturniej. 13.20 Tel. Teatr Prozy: Z. Nałkowska — „Granica". 15.05 Flesz — mag. muz. 15.20 „Smarkula" — komedia pol. 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Drogi do niepodległości" — film dok. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Sprawa Kramerów" — film USA. 21.45 Tydzień w polityce. 21.55 Hit '88 — Urszula Sipińska. 22.40 Tel. Przegląd Sportowy. 23.00 DT — Wiad. 23.10 Kino Sensacji: „Kobieta kot" — film franc.

Niedziela 20 XI — 7.05 Pr. dnia. 7.10 Alarm przeciwpoż. trwa. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Szwajcarscy Robinsonowie". 10.30 DT — Wiadomości. 10.35 „Dziedzictwo lasu" — film dok. 11.25 Kraj za miastem. 11.55 Leksykon pol. muz. rozr. „R" 12.40 Fotomagazyn — Powiększenie. 13.00 Teatr Młodego Widza: „Piąty akt" (1). 14.00 Tel. Koncert Życzeń. 14.45 Pr. niedzielny. 14.50 Morze — pr. publ. 15.10 „W kamiennym kręgu" (40 i 41) — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.10 Od Picadora do Zaleszczyk. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Królewskie sny" (3) — serial pol. 21.10 Siedem dni na świecie. 21.20 Sportowa Niedziela. 22.20 Tel. film dok. „Dostojewski w telewizyjnym tyglu Wajdy". 22.45 DT — Wiadomości.

Poniedziałek 21 XI — 13.30 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Biol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.00 Powtórka przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.25 Luz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Człowiek dla człowieka — mag. PCK. 17.40 Echa stadionów. 18.30 Laboratorium 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Telereporter. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV. 22.00 Pr. publ. 22.35 Rozmyślania prof. M. Stępnia. 22.45 DT — Komentarze. 23.05 J. niem.

Wtorek 22 XI — 8.05 J. pol. kl. IV 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości: 9.25 DT — Reforma gosp. 9.40 „Ballada o Januszku" — serial TP. 10.40 Domator. 12.00 Przygot. do życia w rodzinie, kl. I—IV lic. 12.50 Wiedza o społecz. kl. VII. 13.30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. II Hist. 14.30 Tel. kurs rol. 15.00 Powt. przed maturą: J. ros. 15.30 Kim być? — decyzje 15-latków. 16.00 Pr. dnia i DT. 16.05 Gazeta Rolnicza. 16.25 Tik-Tak. 16.50 Kino Tik-Taka: „Cudowna podróż". 17.15 Teleexpress. 17.30 „Przygody prywatnego detektywa Kameriego" — serial węg. 18.40 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Lex. 19.30 Dziennik. 20.05 „Ballada o Januszku" (3) — serial TP. 21.05 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.30 Lex. 21.50 Duet — Marek Gidaszewski i Maciej Markiewicz. 22.15 Wódko, pozwól żyć. 22.45 DT — Komentarze. 23.05 J. ang.

Środa 23 XI — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Sprawy osobiste" — film rum. 10.35 Domator. 12.00 Biologia z higieną kl. VII 12.50 Hist. kl. III lic. 13.30 TTR — s I Mat. 14.00 TTR — s. I J. pol. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Los. Ex. i Super Lotka. 16.05 W świecie ciszy. 16.25 Scena TDC „Teatrzyk psotek". 16.50 Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Spojrzenia. 18.00 Radar 18.20 Dawniej niż wczoraj. 18.50 Dobranoc 19.00 „10 minut". 19.10 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.05 „Łowca żmij" — film radz. 21.45 Klub Międzynarodowy. 22.15 Tel. Informator Wydawniczy. 22.30 „Szaleństwa Maxa" film franc. 22.45 DT — Komentarze. 23.05 J. ros.

Czwartek 24 XI — 8.05 Hist. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Skaza" (3) — film franc. 10.20 Domator. 11.10 Krajobrazy Polski, kl. IV. 12.00 Biol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I lic. 13.30 TTR — s. I Mech. rol. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. 14.30 Tel kurs rol. 16.00 „Rozród trzody chlewnej" — rol. film oświat. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Kwant. 17.15 Teleexpress 17.30 Poligon. 17.55 „Ręce i korzenie" — tel. film dok. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Skaza" (3) — film krym. prod. franc. 21.05 Pegaz. 22.00 Wokół wielkiej sceny. 22.45 DT — Komentarze. 23.05 J. franc.

Bielsk Podl. Wybiórka — pol. 21—23. Dzika namiętność — USA 24—27.

Czeremcha Gry wojenne — USA 23. Buntowniczy „Orion" — radz. 26—27.

Hajnówka Trzy kroki od miłości — pol. 21—22. Tratwa — pol. 23—25

Michałowo Zupełnie nieoczekiwanie — radz. 22—23. Matka królów — pol. 24—25. Pieniądz — fr. 26—27.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Святы. імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
нядзеля	**20**	**7**	**Фелікса, Анатоля**	**Фядота, Кірылы**	7.05-15.38	13.46- 2.42
панядзелак	21	8	Януша, Канрада	*Міхаіла Архангела*	7.07-15.36	14.01- 4.11
аўторак	22	9	Цэцыліі, Марка	Анісіфора, Аляксандра	7.09-15.35	14.20- 5.43
серада	23	10	Феліцыты, Клеменса	Радзівона, Алімпа	7.10-15.34	14.46- 7.14
чацвер	24	11	Яна, Флоры	Віктара, Сцепаніды	7.12-15.33	15.24- 8.39
пятніца	25	12	Эразма, Кацярыны	Іаана, Ніла	7.13-15.32	16.18- 9.50
субота	26	13	Леана, Сільвестра	*Іаана Залатавуснага*	7.15-15.31	17.26-10.42

ГОСЦЬ АД „ГОЛАСУ РАДЗІМЫ"

(Працяг са стар. 5)

БГКТ. Кастусь Майсеня пазнаёміў яе з пабудовай Беларускага музея, а я прапанаваў наведаць новую гайнаўскую царкву. У ёй якраз устанаўлялі керамічныя, па-мастацку выкананыя, элементы іканастаса. Уражанне асталося захапляючае.

На вечар да сябе ў госці запрасіла нас **Валянціна Міцэвіч** з Дашоў. Яна нядаўна пабывала ў Мінску на курсах для інструктараў мастацкай самадзейнасці. Дык ужо раней пазнаёміліся з Дзіянай Чаркасавай. І пані Валя проста рашуча запатрабавала, каб наведаць яе дома, каб пабачыць, як жывуць беларусы ў Польшчы. Праўду кажучы, дык, мабыць, не ўсе беларусы жывуць так раскошна, як Міцэвічы ў Дашах, але сароміцца нашага ўзроўню жыцця мы не маем асноў, бо што б ні гаварыць аб становішчы ў Польшчы, заўсёды будзе праўдай тое, што працалюбнаму чалавеку жывецца ў нас не найгорш. Наведаўшы Дашы, Дзіяна Чаркасава магла асабіста ў гэтым пераканацца.

У Беласток вярнуліся мы позна, вярнуліся змучаныя, аднак задаволеныя. Наступны дзень быў прызначаны на адпачынак і развітанне.

Асобна, аднак, трэба адзначыць, што Дзіяну Чаркасаву прыняў **Рамуальд Лазаровіч** — дырэктар **Беластоцкага прэсавага выдавецтва**, якое выдае таксама і „Ніву". У час сустрэчы ўзгоднена, што між „Нівай" і „Голасам Радзімы" кожны год, — на аснове ўзаемнасці, — будзе ажыццяўляцца абмен журналісцкімі дэлегацыямі. Значыць, да наступнай сустрэчы, сябры!

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 4)

ХВЕДАР ХЛЯБІЧ — ПАЭТ І ГУМАРЫСТ

ад дзядоў. Адна мая ўнучка з горада, калі прыязджае да мяне, просіць расказваць ёй аб маіх дзядах. Я ахвотна расказваю ёй, па-беларуску. Яна вучыцца і вельмі задаволена.

— А дзе вы самі вучыліся пісаць па-беларуску?

— Ад „Нівы". Праўда, граматыка не надта ў мяне, але і ў ёй ужо разбіраюся. Я трактую „Ніву", як маю радню. І людзей, якія ў ёй пішуць, таксама. Я не магу забыць Дзядзькі Кваса — то быў першы і найбольшы карэспандэнт „Нівы". Слава такім людзям! Я вось збіраюся паехаць на магілку Дзядзькі Кваса, пакланіцца яму. Ён ніколі не памрэ ў беларускай памяці.

Запісала **В. Валкавыцкая**

САМАЎПРАВЫ ВЁСАК — НА МУЗЕЙ

Сярод ахвяравальнікаў на пабудову Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы, важнае месца займаюць самаўправы вёсак. Могуць яны выкарыстоўваць грошы са сваіх бюджэтаў на розныя грамадскія патрэбы. Сярод мноства патрэб жыхары многіх вёсак лічаць за сваю справу будовы Беларускага музея ў Гайнаўцы.

У 1987—1988 г.г. 56 вёсак з Беласточчыны перадало ў фонд пабудовы музея 514.000 зл. Найбольш, бо 50.000 зл. выдзеліла са свайго бюджэту самаўправа вёскі Махнатае, што ў Гайнаўскай гміне. Гэты добры прыклад няхай будзе ўзорам для іншых вёсак і гарадоў.

Сярод першых, якія падтрымалі ідэю, былі:

— у гміне Гайнаўка — 21 вёска (амаль усе),

— у гміне Нараўка — 14 (большасць),

— у гміне Нарва — 7 (Гайдукоўшчына, Кутавая, Істок, Дарагатынка, Цісы, Ласінка, Ваські),

— у гміне Бельск-Падляшскі — 5 (Стрыкі, Кнаразы, Дабраміль, Дзяніскі, Сакі),

— у гміне Дубічы-Царкоўныя — 3 (Вярсток, Ягаднікі, Чэхі-Арлянскія),

— у гміне Кляшчэлі — 3 (Сакі, Грузка, Залешаны),

— у гміне Чыжы — 2 (Падрэчаны, Курашава),

— у гміне Заблудаў — Канюкі.

У спісак будаўнікоў музея ўпісаўся таксама гарадскі пасялковы камітэт № 2 з Бельска-Падляшскага, які ахвяраваў 50.000 зл.

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху ў Гайнаўцы звяртаецца да самакіраванняў у вёсках і гарадах з заклікам падтрымаць фінансава нашу ідэю. Няхай усе самаўправы, ад Сакольшчыны пачынаючы, а на Сямяцічах канчаючы, стануць будаўнікамі музея!

Я.Т.

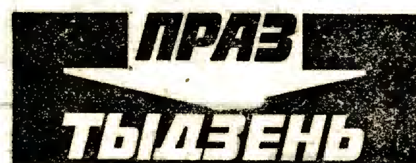

Размова з Данілам Міцкевічам, сынам Якуба Коласа ● Амерыканскія беларусы і Беларускі музей ● Новая школа ў Нарве ● Паэтычная палоска ● Аб рыбалаўскім фальклоры ● Сустрэча беларусаў у Таронта ● Этна-культурныя аспекты творчасці Ф. Скарыны ● Сярод палякаў у Гродне ● Гутаркі аб мове ● Інтымныя і кулінарныя парады ● „Зорка" і „Ніўка".

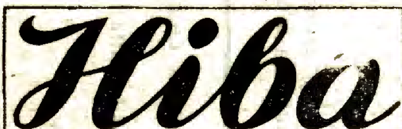

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар) Віталій Луба (галоўны рэдактар). Мірaслаў Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Пятрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч

„Niwa"
ul. Wesoł[illegible]owskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. [illegible]-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa [illegible] Warszawa, skr. poczt. 12, konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał, półrocze roku następnego oraz cały rok następny;
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1913/88 r. Nakład 5.800. E-2.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

СЛЯДЫ ЮНАЦТВА

Словы Г. Бураўкіна

Музыка В. Іванова

Каля бярозак беланогіх
Рабіны стройныя стаяць.
І стала торнаю дарогай
Сцяжынка вузкая мая.

І нашы клёны разрасліся,
І хуткаплынныя гады
Пазамялі апалым лісцем
Мае хлапечыя сляды.

За сіняватую імжою
Ля нашай згубленай вярсты
Каханне новае, чужое
Збірае жоўтыя лісты...

А нам з табой упарта сніцца
Сцяжынка вузкая мая.
Бярозак юных завушніцы,
Рабін зялёная сям'я.
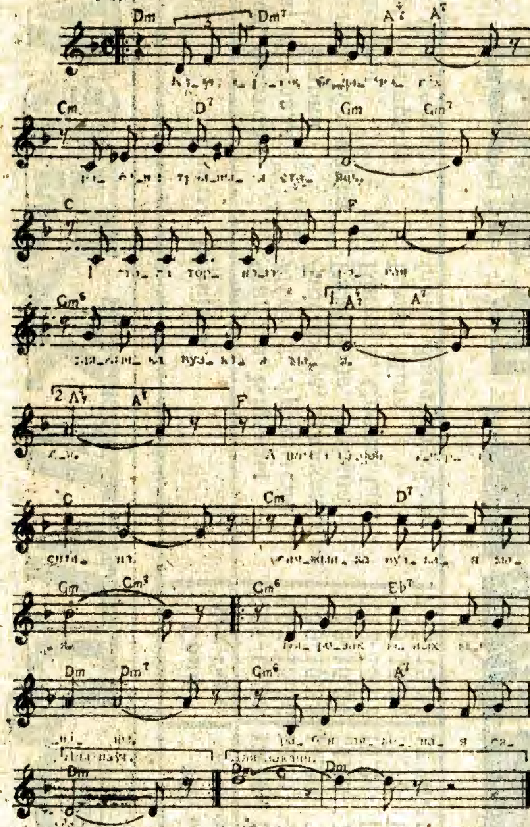
НІЎКА

... Усе хочуць быць прыгожымі.

НЕ ВУЧЫ НАВУЧАНАГА

Жонка, седзячы за швейнай машынай, шые сукенку пад наглядам свайго мужа, які раз-пораз робіць заўвагі:

— Павальней... Асцярожна... У цябе зараз нітка парвецца... Павярні тканіну направа... Спыніся...

— Паслухай, — абураецца жонка, — што ты ўмешваешся? Я ж умею шыць!

— Вядома, умееш, дарагая. Я проста хацеў, каб ты зразумела, як адчуваю сябе я, калі ты мяне вучыш весці машыну.

З АДНЫМ ВЯРБЛЮДАМ

Дзве дамы гутараць аб замужжы.

— Мне здаецца, — гаворыць адна, — што замужжа нагадвае міраж у пустыні — з палацамі, пальмамі і вярблюдамі. Потым знікае палац, за ім — пальмы і, нарэшце, застаешся з адным вярблюдам.

ДАЎГІ НЕ ЎЦЯКУЦЬ

— У гэтым годзе, — гаворыць муж, — мы не зможам паехаць адпачываць на мора. Трэба падумаць аб нашых даўгах.

— Не разумею, чаму мы не можам падумаць аб іх на моры? — адказала жонка.

НЕ МОЖА БЫЦЬ

— Лізачка, наша суседка казала, што цешча на мяне зуб мае.

— Не можа быць, Мішанька! У яе яшчэ да нашага вяселля вываліўся апошні зуб.

Не кідай слоў на вецер, пакуль не пераканаешся, куды ён дзме.

УНІКЛІВЫЯ ДУМКІ

Вечная трывога, праца, барацьба, пазбаўленне — гэта неабходныя ўмовы, з якіх не павінен адважыцца думаць выйсці хоць на секунду ні адзін чалавек... Каб жыць сумленна, трэба рвацца, путацца, біцца, памыляцца, пачынаць і кідаць і зноў пачынаць, і зноў кідаць, і вечна змагацца і пазбаўляцца. А спакой — душэўная подласць.

Леў Толстой (1828—1910 г.), пісьменнік

МАЛАДАЖОНЫ

— Цяпер, калі мы жанатыя, я магу ўказаць на некаторыя твае недахопы...

— Не турбуй сябе, дарагі, я іх ведаю сама. Гэта тыя недахопы, з-за якіх мне не дастаўся лепшы муж.

ПРОСТАЯ СПРАВА

— Хадзем, Саўка, да нас у будаўнічую брыгаду!

— Дык я ж у будаўніцтве не кумекаю.

— Нічога! Брыгадзір кажа: „Наша справа простая, абы налівáць умеў!"

Хто хоча сабаку ўдарыць, той палку знойдзе. Гэта яшчэ не так дрэнна: знаўна горш, калі нехта мае палку і шукае сабаку, каб ударыць.

*

— Павіншуй мяне, мой муж нарэшце кінуў курыць!

— Значыць, у яго ўсё-такі ёсць сіла волі!

— Не ў яго, а ў мяне.

*

Кантралёр:

— У вас білет на звычайны цягнік, а вы селі ў скоры.

— А мне ўсё роўна. Скажыце машыністу, няхай едзе памалей.

Усякі раз, калі што-небудзь вельмі хочацца зрабіць, спыніся і падумай: ці добрае тое, чаго табе хочацца.

*

— Вы сваяк гэтай дамы?

— Так, але вельмі далёкі: нас было дванаццаць братоў і сясцёр. Я быў першым дзіцём, а яна — апошнім.

*

— Я сёння ўпала і моцна пабілася... І не плакала.

— Чаму?

— Нікога не было.

*

— Вашае сямейнае становішча?

— Нязноснае.

*

— Тата, ты баішся зайцаў?

— Я — зайцаў? Чаму ты так думаеш?

— А навошта бярэш на паляванне стрэльбу?

Больш за ўсё мы асуджаем тыя недахопы, якіх не маем самі.